

Haveglæder

Dyrk selv dine grøntsager

Så frø, plant småplanter ud og læg løg og kartofler. Nyd glæden, når du hver dag sommeren over kan høste dine egne afgrøder. **Side 8**

Høst selv bær til dine Smoothies

Bland årstidens frugter til dejlige sunde friske frugtdrikke. **Side 35**

Spiselige grøntsager bag glas

Du kan sagtens få masser af tomater, agurker, auberginer, peberfrugter og chilli, når du dyrker dem i drivhuset. **Side 16**

De bedste sommerblomster

Tilplant altankasser, krukker, baljer, trug, hængende ampler og bedet med alle de skønne gode sommerblomster. **Side 22**

42

50

60

22

Blomster og romantik

22 De allerbedste sommerblomster

Udbuddet af sommerblomster er heldigvis meget stort, men det kan være svært at vælge. Se og læs her om nogle af de allerbedste af slagsen.

42 Maj måneds duft

Syrensorter findes der mange af. Der er serien af de klassiske og de mindre kendte. Plant syrener og lad dig beruse af duften af forår i haven.

50 Rosendrømme fra England

Krydsninger mellem gamle, duftende rosensorter og moderne roser, der blomstrer hele sommeren, har resulteret i skønne roser fra England.

60 Mormors bonderoser og silkepæoner

Lad barndommens have flytte ind og nyd synet og duften af en af tidens mest populære haveblomster.

INDHOLD

34

8

20

Den spiselige have

8 Dyrk selv dine grøntsager

Se og læs om de mange forskellige grøntsager, du kan dyrke i køkkenhaven. Få gode råd til dyrkningen og se hvilke blomster, der er gode i køkkenhaven.

16 Spiselige grøntsager bag glas

Følg de enkle råd til hjemmedyrkede tomater, agurker, chili, aubergine og peberfrugter.

20 Frugter fra syden

Dyrk søde og saftige sydfrugter i haven og drivhuset. Nyd de smukke blomster om foråret og spis de sunde frugter om sommeren.

34 Høst selv bær til dine smoothies

Det er helt simpelt at gå en tur i haven med en skål og plukke modne bær. En af de mange anvendelsesmuligheder er at lave smoothies af dem.

4

36

30

44

16

54

Havebedet

4 Eksotiske planter til terrassen

Udvid havesæsonen og indret udestuen eller drivhuset med eksotiske planter, der sagtens tåler det danske klima, når blot frosten holder sig væk.

30 Haven som åndehul

Brug haven til det, du har allermost lyst til. Lav små projekter, klip dine planter i former eller kombinér planternes indbyrdes egenskaber i skøn harmoni.

36 Det nemme stauved

Vær sikker på at få succes med dit stauved. Læs her om de stauder, der er nemme at dyrke, og som du er sikker på at få fuldt udbytte af.

44 Rodovedet

Brug en weekend og anlæg et rodoved. Vælg høje, lave og nogle af de løvfældende rigtblomstrende planter og mærk suset af de intensive blomster hvert forår.

54 Sommerens blomstrende prydbuske

Prydbuskene er både robuste og nemme at passe. Der findes utrolig mange prydbuske med skønne blomster hele sommeren igennem.

Udgiver

Fotos

Tekst

Layout/tryk

www.danskehavecentre.dk

GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising, Plantedatabasen.dk

Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen

Grafisk Produktion Odense

Buskkordyline (*Cordyline*)

En opretvoksende plante, der danner stamme. Arten *Cordyline australis* er mest hårdfør, men sorter med mørkerøde, pink, sorte og gule blade, der ofte er stribede, er særdeles dekorative. Fjern de nederste blade efterhånden som de visner. Klip dem af længst inde ved stammen. Bind toppen sammen med natursnor om vinteren og placér planten i drivhus eller udehus.

Eksotiske planter til terrassen

Tyvstart havesæsonen med de eksotiske planter, der senere på foråret kan sættes på terrassen

Kalenderen peger mod forår, lange dage, høj sol og dejligt blomstrende træer, buske og planter. Som lyshungrende dansker gælder det om at få store mængder af lys ind i boligen hver dag. Mange huse har derfor vinduespartier fra gulv til loft eller udestuer med masser af lys. Andre haveejere har valgt at have et drivhus, hvor de tidlige forårsdage kan nydes. Om man kalder "glasarealerne" for indendørs have eller udendørs bolig er ikke så afgørende; men det er helt klart områder i vores bolig eller have, som kan bruges til at dyrke de eksotiske planter i.

Bægerranke (*Dipladenia*)

En skøn slyngplante, der tåler fuld sol og meget høje temperaturer. Sørg for at vande jævnlgt, men undgå overvanding. Når planten har blomstret, skal du klippe de visne blomsterstængler tilbage. Bægerranke tåler ikke temperaturer under 5 grader C.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

De eksotiske planter bør plantes i store krukker, baljer eller andre beholdere, som kan flyttes. Man kan plante eksotiske planter i beholdere hele året rundt.

Plantedybde

Fyld altid dine krukker med et lille lag lecanødder eller perlsten i bunden. Nogle bruger også potteskår, hvilket også udfylder rollen som vandreservoir i forbindelse med overvanding.

Jordbundsforhold

Afhængigt af hvilken plante der er tale om, vil dit havecenter kunne vejlede dig om, hvilken jordtype, som er den rigtige for netop den valgte plantes vækstforhold.

Vand og gødning

Mange af de eksotiske planter stammer oprindeligt fra subtropiske og tropiske egne. Udover varmen, er der også væsentligt mere lys, hvor planterne plejer at vokse. Når lyset aftager i Danmark bør man derfor skrue ned for både vand og gødning, så planterne går lidt i dvale. Har man mulighed for at sætte planterne et lyst og køligt sted 0-5 grader C, er det mest optimalt. Når forårsvæksten starter, er det vigtigt at vande og gøde jævnlgt.

Hørpalme (*Trachycarpus fortunei*)

Den mest hårdføre palme, som kan klare temperaturer ned til -10 grader C på beskyttet vokseplads. De vifteformede blade er stedsegrønne og den værste fjende er tung sne. Klip visne blade af ved stammen – de nye vokser frem i toppen af palmen. Gød hørpalmen godt om foråret og lad den gå i hvile om efteråret. Beskyt "foden" af palmen med sækkelærred eller boblefolie for at undgå meget lave vintertemperaturer, og bind toppen ind.

Kanna (*Canna*)

Tropisk plante med store blade og orkidelignende blomster. Plant knolde eller planter i det tidlige forår og hold dem frostfrie, eller plant allerede fremdyrkede planter i krukker fra midten af maj måned. Vand jævnligt og gød ca. en gang hver måned. Du kan også plante kannen i blomsterbedet og grave den op hver vinter. Opbevar dine krukker med kannen frostfrit vinteren over.

Vidste du at nerie betyder "fugtig" og hentyder til voksepladsen. Nerie vokser naturligt ofte langs vandløb og søer

Sølvakacie (*Acacia dealbata*)

En kraftigt voksende træagtig busk som får runde gule blomster i stort antal hvert forår. Blomsterne kaldes ofte for mimoser. Sølvakacie tåler nogen frost, men fryser ofte tilbage og nye skud kommer frem følgende forår.

Nerie (*Nerium*)

Nerie bliver ofte et par meter høj og 1,5 m bred. Du kan glæde dig over de smukke nerieblomster i både lyserøde, hvide, røde og gule farver. Sørg for god vanding og jævnlig gødning gennem vækstsæsonen. Nerie tåler nogen frost, men skal stå beskyttet om vinteren. Husk at både blade og frø er giftige!

Newzealandsk hør (*Phormium*)

De meget dekorative blade eller aks kan blive ganske store. Du kan få newzealandsk hør i mange forskellige farver, og nogle af sorterne er mere robuste end andre. Klip de visne blade af ved basis af planten og beskyt toppen om vinteren. De sartere sorter overvintres i drivhuset eller udhuset.

Prydbanan (*Ensete* v. '*Maurelii*')

De store rødbrune blade på prydbananen giver terrassen et eksotisk look. Sæt den sammen med lignende farver eller brug den som kontrastplante til grønne og gullige bladplanter. Prydbanan tåler ingen frost og skal overvintres ved 5 – 10 grader C i en udestue.

Trillingranke (*Bougainvillea*)

En soleskende plante, der både skal vandes og gødes hele sommeren. Den elsker varme og kan tåle ret høje temperaturer. Inden lave nattegrader sætter ind, skal trillingranke sættes frostfrit. Vinteren over vandes den meget lidt. Kan klippes noget tilbage og få bedre vækst det følgende forår.

Skærm lilje (*Agapanthus*)

De skønne skærm liljer tåler ikke udelivet om vinteren. Plant dem i flytbare beholdere med godt dræn i bunden. Plant ALDRIG skærm liljer i større beholdere end at rødderne har mere end omkring en cm ud til kanten. Derved sikres god blomstring år efter år. Vand jævnligt gennem sommeren og gød sparsomt. Når planterne har blomstret, gødes de ekstra godt. Flyt beholdere med skærm liljer i drivhus eller udhus vinteren over og hold øje med, at de ikke tørrer for meget ud.

Når skærm liljer vokser sig >> helt ud til kanten af krukken, deles de og omplantes. Rødderne suger sig fast til indersiden af beholderen, så det kan godt være svært at få planterne ud. Klip eller sav rodklumpen igennem og genplant. Deling foretages umiddelbart efter blomstringen.

Livet i den del af haven, som er spiselig, er tidskrævende - men samtidig utrolig gavnlig og udbytterig

Dyrk selv dine grøntsager

Køkkenhaven eller urtehaven kan indrettes på flere forskellige måder. Et kvadratisk eller rektangulært stykke af haven graves fri for græs og andre plantevækster. Stier hjælper logistikken gennem stykket og snore spændes ud, så alt står på rad og række. Den alternative køkkenhave er rund eller har en helt tilfældig facon. Andre køkkenhaver fylder ganske lidt og er anlagt i hævede bede med kantbrædder rundt om.

Skalotteløg

Løg

Kepaløg, skalotteløg, salatløg og rødløg sættes som stikløg fra april måned i en dybde på 2 – 4 cm, en afstand på 5 cm mellem hvert løg og en rækkeafstand på 30 – 40 cm. Gød jorden inden lægning og igen i slutningen af maj måned. Løgene er afhængige af daglængden, så når dagene bliver korte, vokser de ikke længere. Løgene høstes efterhånden som, der er brug for dem gennem sommeren. Når alle løgene har lagt toppen ned, tages de op og lægges til tørre på jorden. Er det regnvejr, lægges løgene til tørre i hulkasser under udhæng.

Rødløg

■ FAKTA

Når rabarberplanten blomstrer, skal stængelen skæres af, så det ikke hæmmer næste års mængde af bladstilk.

Rabarber

Den tidligste grøntsag i køkkenhaven. De nye skud trækkes forsigtigt af, så hjerteskuddet ikke ødelægges. Rabarber kan plantes hele året, når blot du vander flittigt i tørre perioder. Planter så "knopperne" er lige under jordoverfladen. Planteafstand er ½ - 1 m til nærmeste plante. Rabarber vil gerne gødes godt hvert forår.

Porrer

Plant "sytrådslignende" porresmåplanter ud i 10 cm dybe render fra slutningen af maj måned. Plant med 10 cm afstand i rækker med en afstand på 50 cm til nærmeste. Når ukrudtsbekæmpelsen pågår, skubbes jorden til i renderne, og porrerne får længere skafter.

■ FAKTA

Ønsker du porrer over en længere periode, skal du plante forskellige sorter. De findes som sommerporrer, efterårsporrer og vinterporrer. Vinterporrer kan tåle at stå ude hele vinteren.

Jordbundsforhold

Overordnet findes der to typer jord i Danmark. Lerjord og sandjord. Lerjord kan tilbageholde meget vand og fastholde næringsstoffer. Kompakt lerjord kan være vanskelig for planter at vokse i, og store mængder nedbør kan have svært ved at trænge ned i en kompakt lerjord.

Sandjord er som en si. Vand og gødning løber lige gennem sandjorden og ned til grundvandet. En sandjord kan være vanskelig for planter at vokse i; de vil dø af tørst!

Humus er organisk materiale, der er nedbrudt. I jorden ses humus som "det sorte".

En god havejord er et mix af lerjord, sandjord og humus. En god muldjord i køkkenhaven er med til at gøre arbejdet sjovere. Når man taler om, at en muldjord er levende, betyder det, at der i det øverste jordlag er levende organismer. Regnormene, som er med til at omdanne det organiske materiale, ses ved selvsyn; men de mange mikroorganismer er for små til, at vi kan se dem. Ordet dækker over en masse forskellige svampe og bakterier, der er med til at fremme planternes rodvækst og opretholde en god muldjord.

Afhængigt af om din jord indeholder for meget ler eller sand, kan du tilføje det, som den mangler. Mangler din jord humus, kan du tilføje det i form af spagnum eller kompost. Der findes ingen facitliste over, hvad der er den bedste jord til køkkenhaven

Vanding

Alle nyplantede eller nypriklede planter skal vandes godt og grundigt, indtil de rejser sig og har fået rod nok til selv at kunne klare sig. Kartofler skal vandes om foråret i tørre perioder for at undgå bladskimmel; og jordbær skal vandes i blomstringstiden for at danne store bær. Du skal være specielt opmærksom på at vande, når du dyrker i hævede bede.

Gødning

Der findes to typer gødning. De organiske gødninger og de uorganiske. De organiske gødninger er bearbejdet animalsk møg, som har en længere virkningstid, end de uorganiske gødninger, men ellers er der tale om samme gødningsstoffer N, P, K og mikronæringsstoffer. De uorganiske indeholder definerede mængder af kvælstof (N), fosfor (P), kalium (K) og mikronæringsstoffer. NPK-gødninger er almindeligt brugt, når køkkenhaven skal gødes.

Kompost

Om du selv komposterer dit haveaffald, eller lader den kommunale affaldsordning klare det, gør ikke den store forskel. Komposten fra de danske haver bearbejdes og laves om til brugbar kompost. I dit havecenter kan du desuden købe forskellige jordblandinger, der er tilpasset de planter, hvor de gavner allermost. Vigtigt er det, at du ALDRIG tilfører mere kompost til din køkkenhave, end svarende til 2 cm i et bredt fordelt lag over hele arealet.

Kartofler

Det er én af de nemmeste afgrøder at dyrke i køkkenhaven, og vel nok én af de mest almindelige. Kartoffler skal ikke gødes – det giver top og ikke ret store knolde. Jorden, som du skal dyrke kartofler i, skal have tilført gødning, inden du lægger knoldene. De tidlige sorter af kartofler kan lægges fra slutningen af marts, mens de sene kartofler lægges midt i april måned. Læg dem i en dybde på 10 cm med ca. 30 cm mellem hver knold i rækker med en afstand på 40 – 60 cm. Når knoldene dannes, skubbes de op af jorden. For at hindre knoldene i at blive grønne, skal der hyppes jord op omkring planterne. Skal ofte gøres ad flere omgange.

Kartofler i spandevs

For at fremme høsten af de første kartofler kan man lægge kartofler i spande og placere dem i drivhuset, som er noget varmere, end den kolde forårsjord. Fyld en stor potte eller spand med spagnum-blandet jord og læg knolden i jorden. Dæk med ca. 5 cm jord eller spagnum og vand godt til. Toppen vokser hurtigt frem, og det kan være nødvendigt at fylde ekstra jord i potterne, efterhånden som knoldene dannes. Føl efter om knoldene er store nok, inden du høster hele planten.

FAKTA

Forspiring af kartofler:

Læg kartoflerne i en kasse eller lignende i ca. 3 uger ved 10 – 15 grader C i et lyst rum.

Når de tykke korte spirer er synlige kan knolde placeres koldt indtil læggetidspunktet. Jorden kan opvarmes ved at dække med klar plast to uger før lægningen

Sædskifte

Grøntsager tilhører forskellige plantefamilier, og man bør ikke dyrke grøntsager fra samme familie på samme areal to år i træk. I oversigten kan du se grøntsagerne og de familier, de tilhører:

Korsblomstrede

Blomkål, broccoli, grønkål, hvidkål, ræddike, majroe, peberrod, radise, rosenkål, rucola, rødkål, savoykål og spidskål

Skærmplantefamilien

Bladselleri, dild, fennikel, gulerod, knoldselleri, løvstikke, pastinak, persille og persillerod

Kurvblomstfamilien

Artiskok, jordskok og salat

Ærteblomstfamilien

Bønner, hestebønne og ært

Salturtfamilien

Bladbede, rødbede og spinat

Natskyggefamilien

Kartoffel og tomat

Liljefamilien

Asparges, hvidløg, løg, porre og purløg

Græskarfamilien

Agurk, græskar og squash

Græsfamilien

Sukkermajs

Hvidløg

Sæt hvidløgsfed enkeltvis i oktober eller marts måned i 7 cm dybe huller, der dækkes til. Læg dem med en afstand på 10 cm og i rækker med 25 cm mellem. Resten er utroligt let. Høst dine efterårs-satte hvidløgsfed den efterfølgende sommer, når toppen visner ned – de er helt sprøde og oliefyldte sammenlignet med dem, du køber i supermarkedet.

Radiser

Så nye hold af radiser fra marts til september måned. Så små hold, så der hele tiden er friske radiser til snack, rygeostemaden eller i salater. Du kan sagtens dyrke radiser mellem kålafgrøder eller andre længerevarende afgrøder i køkkenhaven. Så dem tyndt i 1 cm dybe riller med 15 cm mellem rækkerne.

Rucola

Der findes to forskellige rucola salater. Den almindelige og den vilde. Den almindelige rucola hedder Eruca og smager ikke så kraftigt som den vilde. Rucola spirer ved lave temperaturer, så det er noget af det første og sidste, som kan sås. Det er ideelt at så rucola allerede i marts måned i drivhuset.

FAKTA

Skær hele planten af ca. 3 cm over jorden, så skyder den med nye blade

FAKTA

Spinat kan spises frisk sammen med salat. Spinat kan gemmes i fryseren, men skal blancheres først

Spinat

Spinat sås i april måned og igen i august. Dyrker du spinat om sommeren, får du ikke så mange blade, da den hurtigere går i blomst. Ønsker du spinat om sommeren, skal du så Newzealandsk spinat i stedet for. Så i en dybde på 2 – 3 cm med en rækkeafstand på 30 cm. Husk at vande i tørre perioder.

Salat

De mange forskellige typer salat er med til at variere salatskålen, så der er både grønne og rødlige salatblade – glatte og krøllede. Smagen varierer ligeledes fra det friske til det mere bitre. Læg mærke til navnet på din yndlingssalat fra supermarkedet – du kan sikkert selv dyrke den i din have!

Du kan enten så salaten direkte i jorden, eller du kan plante udplantningsplanter. Sår du, skal de ikke længere ned end ca. ½ cm. De skal sås meget tyndt, ellers skal du tynde de nyspirede planter ud. Sørg for at vande din salat i tørre perioder, så hindrer du bitter og brun salat.

Ærter

Marvært er de grønne ærter, som vi bedst kender. Prøv også at dyrke slikærter eller sukkerærter, som spises hele. Ærter sås i en dybde på 2 - 3 cm med en planteafstand på 5 cm i rækker, der står ca. 50 cm til næste afgrøde. Du kan også vælge at så ærter i dobbelte rækker med ca. 20 cm mellem hver række. De høje marværter skal støttes af grene eller net.

Bønner

Havebønner er forskellige af udseende. Der findes lave buskbønner og høje stangbønner. Der er dernæst forskel på, om bælgene er runde eller flade og sidst hvilken farve, bælgene har. Bønner skal først sås i juni måned, for de tåler ingen frost. Forså bønner i drivhus fra maj måned, så får du hurtigere bønner. Så dem i 4 – 5 cm dybde med en planteafstand på 10 – 20 cm og med 50 cm mellem rækkerne.

De høje bønner skal have grene/stokke eller hegn at støtte sig til.

FAKTA

Hestebønner eller valske bønner kan sås fra det tidlige forår, da de tåler kulden. Høst de næringsrige frø og spis dem let blancherede i salater

Gulerødder

Så dine gulerødder efter 15. maj og så dem så tyndt, at du ikke skal udtynde i rækkerne efterfølgende. Så båndfrø, så behøver du ikke tynde dine rækker. To gode metoder til at mindske angrebene af gulerodsfluen, som lægger æg, der senere giver "orm" i gulerødderne. Den sene såning hindrer den første generation af fluer i at lægge æg, mens den anden generation først flyver fra midten af juli måned. Dækker du dine gulerødder fra midten af juli måned med fiberdug, hindres angrebet også på dette tidspunkt.

FAKTA

Gulerødder, der er hvide, gule og røde er ikke kunstige, men blot resultatet af krydsninger, der giver den velkendte orange gulerod lidt konkurrence

Sommersquash

Fra begyndelsen af maj måned kan man så squash i potter og plante dem ud fra juni måned. Sæt dem i 2 – 3 cm dybde og plant dem med 60 cm mellem hver plante i rækker med en afstand på 1 m. Høst frugterne, når de er omkring 15 cm lange, så er de mest lækre.

Forvoksede squash kan rives og blandes i kage- og brøddej.

FAKTA

Squash kaldes også for courgetter, zucchini eller sommersquash. De er nært beslægtede med græskar, men får ikke den hårde skræl

Rødbeder

FAKTA

Rødbeder vokser, så det ene vækstlag dækker de øvrige. Det kan ses på "ringene" som fremkommer, når man skærer rødbederne over

Så rødbeder fra midten af maj til midten af juni måned. Så dem i 2 cm dybde og i en afstand på omkring 5 cm i rækker med en afstand på 40 cm. Læg gerne frøene i blød natten over inden såningen. Lug de små overflødige planter væk, når rødbederne har fået godt fat. Høst rødbederne inden frost og skær det meste af toppen væk, inden de lagres til brug gennem vinteren. Læg dem i fugtigt sand, så holdes de saftspændte.

Bladbeder

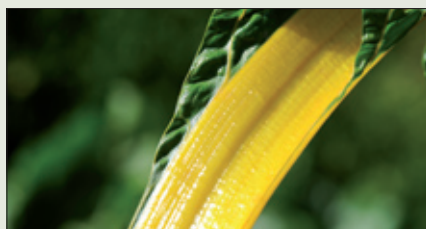

FAKTA

Farvede bladbede i køkkenhaven er et farverigt indslag. Prøv at så nye planter midt på sommeren. De overvintrer og skyder hurtigt følgende forår

Bladbeder er nært beslægtede med rødbeder, men de danner ikke en knold som rødbeder. Til gengæld er bladstilkene bredere, og de kan bruges! Sølvbeden, der har hvide stængler og grønne blade, kendes af mange, mens de farvede bladbeder er lidt mere sjældne. Brug den grønne del af bladene som spinat. Stænglerne kan bruges som asparges – dampes let og nydes som grøntsag til fisk og kød. Gratinerede bladbeder smager også godt, ligesom de er fortrinlige som wokmad.

brugt som asparges – dampes let og nydes som grøntsag til fisk og kød. Gratinerede bladbeder smager også godt, ligesom de er fortrinlige som wokmad.

FAKTA

Prøv også at dyrke den bredbladede persille, som har en lidt stærkere smag, der passer godt til mange retter

Persille

Persille er nok en af de mest brugte krydderurter i køkkenhaven. Planten er toårig, hvilket vil sige, at den blomstrer andet år for derefter at dø. Så persille fra slutningen af april måned i en dybde på 1 cm eller køb pletter med persille og plant dem ud. De enkelte planter må gerne stå med 5 – 10 cm mellemrum i rækker med en afstand på 35 cm. Det tager godt en måned, før frøene spirer, men persille er nem at have med at gøre, så giv ikke op! Høst bladene efter behov og vand godt for at få ny tilvækst på planterne. Høst du meget persille, skal du huske at give planterne gødning gennem sommeren.

Purløg

Så purløg fra april måned i drivhuset og plant dem ud i køkkenhaven. Du kan også købe purløgplanter til udplantning. Purløg danner tuer og blomstrer om foråret med violette blomster, der kan klippes af planterne. Høst purløg hele sommeren. Går væksten lidt i stå, skal du blot vande og gøde dem lidt.

FAKTA

Kinapurløg får hvide blomster, smager lidt af hvidløg og har lidt større og mere flade blade end almindelig purløg. Er lige så nem at dyrke som purløg

Jordskok

"En gang jordskok, altid jordskok". Har man først lagt jordskokker i køkkenhaven skal man være meget omhyggelig med at fjerne alle knoldene, når man høster. Der skal nemlig blot en lille bitte rod til at danne en ny jordskok året efter. Jordskok er en meget nem grøntsag at dyrke i haven. Knoldene, som man spiser, smager nøddeagtigt, når de er rå. Koges de, bliver de lidt sødlige. Smager fortræffeligt i supper med tomater, porrer og løg.

FAKTA

Jordskokker findes i forskellige kloner, som bliver mellem 1 og 3 m høje. Man kan få jordskokker, der er hvide, brune eller violette. Læg knoldene fra oktober til april måned i en dybde på 10 – 15 cm med 30 cm afstand. Du kan dyrke jordskokker i store spande - så spreder de sig ikke i køkkenhaven.

Asparges

Grønne asparges får man, når man dyrker asparges uden at hyppe dem. Skal de være hvide, kræver det hyppning af aspargesbedet. Plant aspargesplanter i store plantehuller, så de blækspruttelignende rødder kan spredes godt ud. Plant efterår eller tidligt forår. Lad ca. 30 cm være afstanden mellem planterne, men giv rækkerne 1,4 m afstand. Høst asparges efter tredje år og høst kun til Skt. Hans. Asparges har en levetid på 20 – 30 år, så der er rigtig mange asparges at se frem til.

FAKTA

Tilfør god kompost eller gødning hvert år lige efter høst. Er din jord for sur, så tilfør kalk – det elsker asparges!

Nyheder på frøhylden

Citrongræs

I det Thailandske køkken er citrongræs en vigtig ingrediens. Brug den nederste del af aksene eller bladstilkene til fisk, grøntsagsretter, wokretter eller gryderetter. Så dem i marts – april måned i almindelig såjord omkring ½ cm under jorden. Planter ud i maj måned i jorden eller i potter. Citrongræs tåler ikke frost, men kan overvintres inde.

Salatsennep

En spændende, stærkt smagende salat med mild pebersmag. De brede, takkede blade er dekorative i salater, men kan også bruges i supper, wokretter eller i gratiner. Så frøene direkte i køkkenhaven i juni – august måned og dæk med 1 cm jord.

Orientalisk spinat

Til forskel fra almindelig spinat har den orientalske spinat blanke, mørkegrønne blade med lange stilke. Den vokser hurtigt og bliver relativt høj. Så frøene direkte i køkkenhaven i hold fra april – august måned i en 1 – 2 cm dyb rille, der dækkes med jord og vandes til. Høst bladene efter behov.

Vild selleri

Smagen af selleri kombineret med persillens dekorative blade giver vild selleri sin berettigelse i køkkenhaven. Snit toppen til salater, i supper eller gryderetter. Sås i marts – april måned ovenpå jorden og sørg for god fugtighed.

Pak Choy

Pak Choy er nært beslægtet med kinakål, men har kraftige bladstilke, som er gode til wokretter eller til at spise rå i salater. Prøv også at koge de små hoveder hele. Så frøene direkte i køkkenhaven fra juni – juli måned og sørg for vand i tørre perioder. Høstes fra august – oktober måned.

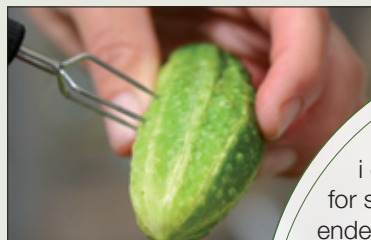

Jordbær

Jordbær er et fast element i de fleste køkkenhaver. Der findes rigtig mange sorter, så det gælder om at plante dem, man allerbedst kan li' eller dem, som modner, når man er hjemme og kan nyde dem. De allertidligste sorter er klar fra juni måned, mens de sene sorter kan høstes helt hen i august måned. Plant jordbærplanter, så "hjertet" er placeret i højde med jordens overflade. Gød dine jordbær efter høst og vand om foråret, når planterne blomstrer, så får du helt sikkert en god oplevelse med egenavl af Danmarks nok mest almindelige bær.

FAKTA

Udskift dine jordbær hvert 3. år. Del dine planter op i tre dele og udskift 1/3 hvert år, så har du altid mange bær.

FAKTA

Det er nemt at sylte drueagurker. Høst dem i den ønskede størrelse – hellere for små end for store! Skyl dem, skær endestykkerne af og prik med en gaffel. Læg dem i saltlage (2 l vand og 250 g salt) et døgn. Kog en eddike/sukkerblanding med krydderier og hæld lagen over de drænedes agurker. Lad blandingen trække en uge og hæld blandingen fra agurkerne. Krydderierne tages nu fra og lagen smages til med den mængde sukker, der passer én. Den varme lage hældes på ny over agurkerne i rene glas, som lukkes og opbevares koldt.

Drueagurk

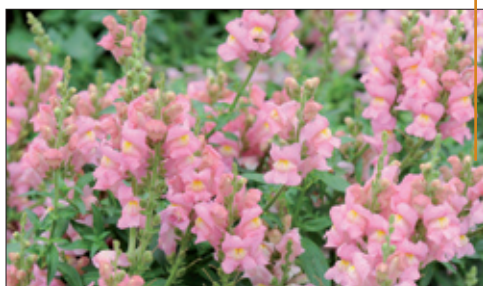
Så fra slutningen af maj måned og ca. 3 uger frem. Frøene sås i 2 cm dybde med en afstand mellem planterne på 1x1 m. Det tager ca. 90 – 100 dage fra såning til høst.

Blomster i køkkenhaven

Det er altid populært med blomster – også i køkkenhaven. Så rækker af sommerblomster blandt grøntsagerne; de har, udover at være kønne, også en betydning for tiltrækningen af gavnlige insekter til haven. Skær lystigt store buketter af blomsterne, som her kan rå-høstes i modsætning til blomsterne i andre dele af haven, som er lidt mere fredede.

Løvemund (*Antirrhinum majus*)

Frø sås lige under jordens overflade i plantekasser fra starten af april måned. Planterne plantes ud på rækker med 50 cm afstand i slutningen af maj måned. Skær rigeligt ind og planterne vil blomstre langt ind i efteråret.

Fløjlblomst (*Tagetes*)

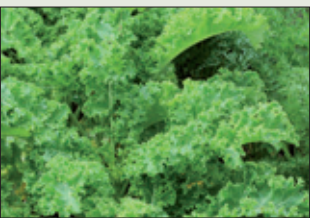
Nyttige blomster, der lyser op i enhver køkkenhave. Så de varmeelskende blomster i maj måned i en dybde på 1 – 2 cm i rækker med 40 cm afstand. Forså blomsterne og plant dem ud, hvor du ønsker det. Tagetes lugter grimt, når man er insekt, så tagetes sammen med persille mindsker persillefluenes æglægning – ligesom tagetes mindsker mængden af "orm" i gulerødder.

Solsikke (*Helianthus annuus*)

Så de store frø i en dybde på 3 cm direkte i haven fra april – maj måned. Afstanden afgøres af, hvor høje dine valgte solsikker bliver. De høje sorter skal stå med en afstand på 60 cm, mens de lavere af slagsen godt kan stå tættere. Vand solsikkeplanterne i tørre perioder, så udvikler de sig bedst.

Kål

Kål er ikke det nemmeste at kaste sig over i køkkenhaven. Når det er meldt ud, vil broccoli, grønkål og palmekål dog være gode "kål-begyndere".

Broccoli

Småplanter plantes fra midten af april måned eller sidst i juli måned. Planter i en afstand på 50 cm til nærmeste plante. Gødes flittigt gennem vækstperioden. De grønne hoveder høstes, inden de går i blomst.

Grønkål og palmekål

Småplanter plantes ud fra maj måned til omkring 1. juli. Grønkål og palmekål er bladkål og kan høstes løbende. Lad blot planterne stå ude om vinteren og høst direkte.

Blomkål

Plantet fra midten af april måned og igen sidst på sommeren. Den spiselige del af blomkål er egentlig en blomsterstand. Sørg for, at planterne er i god vækst med vand og gødning i rigelige mængder.

Hovedkål

dækker over hvidkål, rødkål, spidskål, rosenkål og savoykål. Her er det bladene, der danner kålhovedet, som vi spiser. Udplantning finder sted omkring 1. maj og kålene høstes, når hovederne er store og faste. Alle hovedkål skal gødes flittigt for at udvikle store hoveder.

FAKTA

Kålbrok, kålfluer og kålsommerfuglens larver

Har du prøvet at dyrke kål i din have, vil du muligvis allerede have stiftet bekendtskab med de sygdomme og skadedyr, som kål tiltrækker. Sørg for at sædskifte, så kål ikke dyrkes samme sted år efter år, så undgår du kålbrok. Dæk dine kål med insektnet, så snart de er kommet lidt i vækst, så undgår du angreb af kålfluer og kålsommerfuglens yngel.

Morgenfrue (*Calendula officinalis*)

Så direkte i en dybde på 1 cm med en rækkeafstand på 60 cm. Brug morgenfruens kronblade i salater og på desserter og pluk store buketter. Morgenfruer sår sig selv flittigt, så det er en god idé at høste de afblomstrede blomsterhoveder for at undgå en ukontrolleret morgenfruehave.

Frøkenhat (*Zinnia*)

Så sidst i maj i en dybde på 1 cm direkte eller forså fra midten af april og plant ud først i juni måned. Skær store buketter fra slutningen af juli måned og langt ind i efteråret

Vilde blomster

Du kan også så et areal til med vilde blomster fra de mange skønne blandinger af frø, som findes. Når du sår arealet til, er det bedst at lave et mønster, hvori du sår frøene. Det vil ellers være vanskeligt at se, hvilke frø, der er blomsterfrø, og hvilke der er ukrudt, som jo lige skal fjernes fra arealet inden blomstringen.

Ærteblomst (*Lathyrus*)

Forså fra slutningen af februar måned og plant ud i slutningen af maj måned. Ærteblomster kræver et hegn eller stativ at vokse op ad. Høst, når de første blomster viser sig. Jo mere du høster, jo flere blomster dannes. Der findes mange forskellige blandinger af de dejlige duftende ærteblomster. Sørg for at plante ærteblomsterne ud på forskellige voksesteder hvert år – så undgår du sygdomme.

Spiselige grøntsager bag glas

Der er mange drivhusdyrkere i de danske haver. Drivhusene varierer i størrelse og indretning, men langt de fleste har prøvet at dyrke spiselige grøntsager og frugt i dem. Der findes ingen færdig opskrift på at få skønne afgrøder i drivhusene, men her følger nogle enkle råd og vejledninger i dyrkningen af grøntsager bag glas.

Chili

Så selv flere forskellige sorter af chili eller køb udplantningsplanter. Du kan også købe færdige planter, du kan dyrke videre på. Har du chilifavoritter, så lad chilifrugterne tørre i køkkenet; og når frøene indeni rasler, kan du så dem. Såningen skal foretages i februar – marts måned, og du skal så rigeligt med frø (4 – 6 stk.) pr. potte. Spirer flere planter, skal du luge væk, så der kun er én tilbage. Sæt planterne i drivhus fra slutningen af april måned og vent på den første blomstring. Knib evt. den første blomstring væk, så planten vokser sig større. Vand og gød moderat – de forholdsvis små planter vokser ikke så meget, som agurke- og tomatplanter gør.

FAKTA

Brug engangshandsker, når du arbejder med stærke chili. Og gnid dig ikke i øjnene, mens arbejdet foregår! Frugtkødet er ikke det stærkeste på en chilifrugt. Det er frøene og især frøvæggene, som holder frøene fast – husk at fjerne dem!

AUBERGINERULLE MED OST OG TOMATER

Skær ½ cm tykke stykker aubergine på den lange led af auberginen. Drys salt på og lad ligge i 20 min. og skyl grundigt af bagefter. Dup skiverne tørre. Grill auberginerne på en pande eller i ovnen. Lav en blanding af finthakkede tomater, krydderurter og gedeost eller mozzarellaost. Læg blandingen på auberginestykkerne og rul dem sammen. Bag rullerne i ovnen i ca. 20 min. v. 180 grader C.

Auberginer

Aubergine hører til natskyggefamilien, hvor også tomater og kartofler er med. Auberginer er selvbestøvende og kan inden for den samme plante selv bestøve sig, når blot pollen bliver flyttet rundt mellem blomsterne. Når de smukke lilla blomster er befrugtede, svulmer frugtlegetet ret hurtigt op.

Beskæringen af aubergine skal ske ret hurtigt efter udplantningen. Topskuddet skal knibes af, så planten danner to til tre sideskud. Ansættes der mange frugter, kan det være nødvendigt at tynde ud i antallet.

Opbindingen sker enkeltvis af de to til tre skud og på samme måde, som når man opbinder tomater og agurkeplanter.

”

Vidste du, at der findes flere hundrede forskellige chilisorter. (jalapeno, piripiri, thai-chili, habanero). Sorterne svinger meget i smag og styrke. Slik på et lille stykke for at bedømme styrken, inden du spiser et mindre stykke. Brænder det slemt i munden, skal du drikke mælk, kærnemælk eller spise lidt tykmælk. Du opnår en mildere smag, når en prikket chili koger med i retten og fiskes op, når styrken er nået.

Agurker

Du kan så dine egne planter i begyndelsen af maj måned (når du planter tomaterne ud) og lade dem spire ved høje temperaturer. Efter ca. 4 uger kan agurkeplanterne plantes ud og vil efter ca. 3 uger begynde at blomstre. Agurker skal ikke bestøves for at udvikle frugter. Agurker skal have masser af varme – man får ikke noget godt resultat, hvis man planter agurker i det tidlige forår. Sørg for at bevare dagens varme natten igennem ved at lukke vinduerne hver aften. Det er vigtigt at åbne vinduerne hver morgen, så den kraftige varme, der udvikles i løbet af dagen, kan komme ud. Når man planter agurker, skal de stå halvt oppe af den jord, man planter i. Bevar gerne potten, som småplanten har vokset i, men skær bunden ud. Rodhalsen på agurkeplanten er meget følsom over for råd. Ved at plante dem "højt" opnår man et mere tørt miljø rundt om rodhalsen. Beskæring af agurkeplanter foregår ved at klippe sideskuddene lige efter første blad. Agurkerne udvikles ved stammen, og sættes der for mange frugter, kan det være nødvendigt at tynde ud i dem. Når planten får for mange store blade, er det nødvendigt at tynde ud i bladene. Klip de ældste blade af først. Opbinding af agurker foregår på samme måde, som når man dyrker tomater. En ophængt snor i drivhusets tag snoes rundt om agurkeplantens stamme i takt med, at den vokser sig stor.

FAKTA

Vælg mellem flere forskellige agurkesmåplanter til udplantning i dit havecenter.

FAKTA

Angribes dine agurkeplanter af spindemider, kan du i dit havecenter købe levende rovmidler, som æder spindemiderne. Det kaldes biologisk bekæmpelse og ødelægger ikke dine frugter.

Peberfrugter

Peberplanter kræver temperaturer over 15 grader C om dagen og helst 15 grader C om natten for at trives. Planterne bliver omkring 60 – 90 cm høje og forgrener sig selv. Peberblomsterne kræver bestøvning, så planterne skal enten rystes, eller insekter skal sprede pollen med henblik på befrugtning. Så selv peber i marts måned eller plant færdige planter i slutningen af maj måned. Placer gerne peber i skyggen af agurker og tomater. Når første blomst er synlig, fjernes den forsigtigt. Derved vokser planten sig større, inden den begynder at bære frugt. Peber stopper nemlig væksten, mens den danner frugter.

FAKTA

Plant gerne peber i flytbare krukke. Når de angribes af bladlus, kan planterne flyttes ud og overbruses med koldt vand, inden de igen sættes tilbage i drivhuset.

Jordbundsforhold

Man kan godt bruge jorden i bunden af drivhuset til at så og plante grøntsager i. Den "oprindelige" jord, hvorpå drivhuset er placeret er jo ofte almindelig havejord, som den, der er i køkkenhaven. Er jorden nem og bekvem at arbejde med, behøver man ikke gøre yderligere. Ønsker du at forbedre jorden i dit drivhus, kan du tilføje sand (hvis den er meget leret og tung), tilføje harpet muld (hvis den er for sandet) og sidst, men ikke mindst tilføje god humus. Humus er den "levende" del af jorden, som består af nedbrudt organisk materiale. Humus kan du finde i skovbunden, men også i dit havecenter. I dit havecenter kan du også få yderligere vejledning om forbedring af din jord.

Vanding

Den største udfordring ved at dyrke under glas er vand. Hvordan får man vandet, når planterne har brug for det? Hvordan vander man optimalt? Daglig vanding med vandkander til de planter, der har brug for det, er rigtig godt. Daglig vanding med sprinkler, der spreder vand i hele huset, er ikke særlig godt, da overvanding hurtigt vil opstå. Desuden er der et stort vandspild ved at vande på den måde. Automatisk drypvanding, hvor et ur åbner og lukker for vandet til de enkelte planter, er også en god løsning: men det kan være svært at afgøre, hvor meget man skal vande. Selvvandingskasser, hvor jordblandingen selv sørger for, at der er fugtigt nok, er helt klart en rigtig god løsning, blot skal man huske at få fyldt vandbeholderne jævnlige.

Gødning

Dyrker du grøntsager i *bunden af dit drivhus*, skal jorden hvert forår tilføres en god kompost, som gennem vækstsæsonen kan frigive gødning. Når planterne er vokset godt til, skal du supplere gødningen med flydende gødning ca. 1 – 2 gange pr. uge. Dyrker du grøntsager i *selvvandingskasser*, skal du altid fylde vand i fra en vandkande. Årsagen er, at du ikke ved, hvor meget gødning planterne har brugt fra kassens reservoir. Bland i vandkanden en svag dosering af gødningsvand til drivhuset og fyld i selvvandingskassen. Dyrker du grøntsager i *potter/krukker* kan du iblande gødningsbolcher, som løbende gennem sæsonen frigiver en tilpas mængde gødning. Dyrker du i *plantesække*, indeholder de allerede en del gødning, som de første uger er nok til de forholdsvis små planter. Når de rigtig er kommet i gang, skal du starte med at gøde ganske lidt ved hver vanding. Du kan også placere gødningsbolcher i plante-sækken og vande med rent vand sommeren igennem.

FAKTA

Du kan godt dyrke tomater på friland. Køb færdige planter af busktomat-typen. De mange kraftige grene klarer blæst og regn sommeren over, og færdige planter giver frugter allerede fra starten af juli måned.

Tomater

Fra starten af maj måned kan du plante tomatplanter i dit drivhus. Prøv både cherry, blomme og cocktailtomater. Sår du frøene selv, skal du så allerede i februar måned. Sæt en støttende bambuspind ved de spæde planter og bind forsigtigt planterne til. Plant udplantningsplanterne med et mellemrum på ca. 40 – 50 cm mellem planterne. Fjern allerede fra starten alle sideskud i hjørnerne. Når planterne bliver omkring 50 cm høje bindes de til en snor, der er fæstnet i taget på drivhuset. Efterhånden som planten gror, vikles snoren rundt om plantens stængel. Tomatsorter, der giver små tomater kan godt klare to stammer, hvor der er frugter på.

FAKTA

Tomater kan, udover at blive spist rå i salater, blancheres. Hæld kogende vand over skyllede tomater og pil skindet af. Brug tomaterne i madlavningen eller hak dem fint i en tomatsalat. Ovnbagte tomater smager himmelsk! Skær de små cherrytomater i halve og hæld olivenolie, salt og krydderier over. Sæt dem i en 120 grader varm ovn i 1½ - 2 timer. De ovntørrede tomater er meget kraftige i smagen og kan bruges på ristet brød, i pastaretter eller som tilbehør til de fleste madretter.

Vælg et sideskud i ca. 20 cm højde, som ligeledes snos rundt om en snor, der er fæstnet i taget. Tomater kræver bestøvning for at sætte frugter. Ryst planterne, så pollen spredes, åbn vinduer og lok insekterne ind, eller find en lille malerpensel frem og før pollen rundt mellem de mange små blomster.

Tomater er meget næringskrævende og skal have tilført en lille dosis af gødning hver gang, der vandes. Når 1. september oprinder, kan man "toppe" sine tomatplanter. Det betyder, at man kniber topskuddet, så der ikke sættes flere klaser, og derved modner de allerede anlagte klaser bedre.

”

Vidste du, at forbruget af tomater er fordoblet på 10 år. Vi spiser faktisk omkring 30 kilo friske tomater hvert år!

TOMATSAUCE, DER ER BÅDE HURTIG OG NEM AT LAVE

Ca. 400 g flåede tomater, olivenolie, 4 fed hvidløg i tynde skiver, en håndfuld friske basilikumblade, salt og peber. En gryde varmes og olien skal dække bunden. Hvidløg lægges i, men må ikke få så meget varme, at de bliver sorte. Tomaterne tilføres og findeles med en grydeske, så de kan koge ud. Basilikumblade, salt og peber tilsættes og så snart det koger, tages gryden af og saucen presses gennem et dørslag eller en grovmasket sigte. Hvidløg og basilikum kasseres og størstedelen af tomaterne moses igennem sigten. Saucen hældes tilbage i gryden og bringes i kog. Nu skal saucen simre omkring 5 min. til den er kogt lidt ind. Opbevar saucen i køleskab og brug den til pizzabunden, i pastaretter og i kødsaucen. Den holder sig ca. 5 dage.

Frugter fra syden

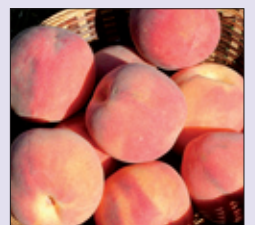
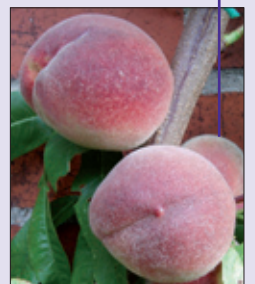
Klimaet har endnu ikke ændret sig så meget, at vi får fuldt udbytte af at dyrke frugter, der oprindeligt kommer fra Armenien, Syrien og Kina. Ikke desto mindre har mange haveejere gode erfaringer med at dyrke abrikoser på en sydvendt lun husmur eller mandelferskner et sted i haven, hvor der er godt læ. Ferskner og nektariner kan også sagtens tåle at stå ude hele året rundt; men ofte fryser planterne tilbage og skal starte forfra året efter. Læs her, hvordan du får mest ud af at dyrke søde, saftige frugter fra syden.

Fersken (*Prunus persica*)

Ferskentræer kan frit udplantet blive træer med mange grene. Planter de som espaliertræer på en syd- eller vestvendt væg, vil de fylde så meget, som omgivelserne tillader. I drivhuset begrænses størrelsen også helt automatisk. Fersken beskæres, når planterne er i vækst. Du skal ikke beskære fersken om vinteren, da plantens saft så vil løbe ud og tage al kraften fra træet. Fersken skal beskæres om sommeren og gerne umiddelbart efter, det har båret frugt.

FAKTA

Planter du ferskner i haven, vil et halvtag, der beskytter mod regnen, sikre sunde blade på planterne.

Mandelfersken (*Prunus x amygdalopersica*)

Kunne du godt tænke dig at høste mandler i egen have, skal du plante en mandelfersken. Træet blomstrer med rosafarvede blomster i april måned. Frugterne ligner små ferskner, men frugtkødet er tørt og uspiseligt. Kernen i midten af frugten er spiselig og minder om mandler. Træet elsker varme og læ og kan plantes op ad en mur eller frit i haven.

Nektarin (*Prunus persica* var. *nectarina*)

Nektarin er nært beslægtet med fersken. Den største forskel ses på overfladen af frugten, som hos nektariner er glat, mens ferskner er lodne. Nektariner skal ikke frit udplantes i haven, men placeres i drivhuset eller udestuen. Du kan også dyrke nektariner i store krukker, som placeres ude om sommeren og hentes ind hver vinter. Har du en meget lun vokseplads på en sydvendt mur, kan du godt lave et espalier af nektarin.

FAKTA

Sorten "Bornholm" har man gode erfaringer med at dyrke i danske haver

Figen (*Ficus carica*)

Et flerstammet træ eller busk, der her i Danmark kan blive et par meter høj. Plant figen på et beskyttet voksested, hvor der er både lunt og læ. For at sikre god frugtbaring hvert år anbefales det at plante figen i store krukker eller baljer og flytte dem i drivhuset eller udhuset hver vinter. Frugterne er til at begynde med hårde, grønne og ligner små pærer. Når de efter relativ lang tid modner, skifter farven fra grøn til brun eller violet afhængigt af, hvilken figensort, der er plantet.

Abrikos (*Prunus armeniaca*)

Har du god plads, skal du prøve at plante et abrikos-træ op ad en høj mur. Det blomstrer allerede i marts måned, hvor der er rimelig stor risiko for, at blomsterne fryser væk. Det bedste er derfor at vælge en vestvendt mur til din abrikos. De er ganske overdådige, når de mange sart rosafarvede blomster pryder træet. Frugterne, som bliver 4 – 6 cm store, skal helst tyndes godt ud på træet. Der må gerne være op til 5 cm mellem hver. Kan du ikke nå alle grenene, gør det ikke noget, frugterne her bliver blot noget mindre.

Plantevejledning

Plantningstidspunkt

Plant hele året, når blot jorden ikke er frossen. Sommerplantning kræver jævnlig vanding, men kan sagtens lade sig gøre.

Jordbundsforhold

Frugtræerne vokser i almindelig havejord. Brug gerne plantejord til at iblande den jord, som du fylder rundt om potteklumpen ved plantningen. Træerne skal stå i samme niveau i jorden, som den de er plantet i i potten.

Vanding

Potteklumpen sænkes i en spand med vand inden plantningen. Efter plantningen grundvandes med 20 l vand pr. m². Det første år efter plantningen vandes jævnligt. Planter du i drivhus, skal frugtræet selvsagt vandes jævnligt.

Gødning

Sydfrugtræer er ikke specielt næringskrævende. Gød hvert forår, så finder træet selv næring i jorden, det vokser i. Dyrker du sydfrugter under glas, er tilvæksten større, og du bør gøde to til tre gange årligt. Dyrker du sydfrugter i krukker eller andre beholdere, skal du hvert år placere en passende mængde gødningsbolcher i beholderen eller vande jævnligt med gødningsvand hele sæsonen.

De allerbedste Sommerblomster

På mange måder er Danmark et rigtigt blomsterland. De vilde blomster i grøftekanten, de mange blomster på træerne hvert forår og ikke mindst de mange skønne sommerblomster, som bruges flittigt i blomsterbedene, i krukker, altankasser, baljer, trug og som hængende ampler. Der er fuldt knald på farverne af det vi kalder sommerblomster og blomstringen varer da også størstedelen af sommeren igennem. Langt de fleste sommerblomster er énårige. Det vil sige, at de kun holder én sæson. Nogle af dem sår sig selv, men langt de fleste dør, når den første frost viser sig.

Engelske pelargonier, (*Pelargonium grandiflorum*)

Blomsterne hos de engelske pelargonier er store og sidder tæt i blomsterklaser. Når de engelske pelargonier afblomstrer, klippes planterne tilbage lige under de visne klaser. Der går ca. 3 – 4 uger inden næste blomstring.

FAKTA

Pelargonier elsker sol, men de rundbladede og de engelske kan godt vokse i halvskygge

Duftgeranier eller rosengeranier

Den stærke duft fra geraniens blade afgives ved den mindste berøring og varierer fra sort til sort. Plant dem i krukker eller i blomsterbedet eller sæt dem i vindueskarmen. Duftgeranier skal have masser af vand og moderat mængde gødning. Bliver nemt 60 cm høje og næsten lige så brede. Blomstrer fra juni – oktober måned. Kan overvintres frostfrit.

Zonale pelargonier eller rundbladede pelargonier

Skønne havepelargonier, som både er robuste og blomsterrige fra de udplanter i maj måned, til de evt. tages op til overvintring i oktober. Afhængigt af, hvilken af de mange sorter, der vælges, bliver de rundbladede pelargonier 20 – 50 cm høje. De skal vandes jævnligt – især i krukker, hvor det også er vigtigt at give dem gødning. Fjern de visne blomster.

Pelargonium 'Dr. Ingrid'

Denne sartrosa type af de rundbladede pelargonier har altid været meget populær. Mange haveejere ynder at gemme deres gamle planter vinteren over, for det efterfølgende forår at dyrke videre på den gamle rod. Plant gerne 'Dr. Ingrid' pelargonier alene i en krukke, eller miks dem med de øvrige rundbladede pelargoniesorter, som fås i mange forskellige farver.

Hængepelargonier

Du kan kende hængepelargonier eller tyrolerpelargonier fra de øvrige pelargonier på bladene, som ligner efeublade på hængepelargonier. Planterne bliver ikke så høje, men de op til 50 cm lange blomsterstængler hænger ned. Plant dem i ampler eller store krukker, som de kan hænge ud over. Rens planterne for visne blomsterstande og tag dem ind, inden frosten slår dem ihjel.

Tip Top pelargonier

De relativt lave Tip Top pelargonier bliver kun omkring 25 cm høje og har en stor mængde af forholdsvis store blomster hele sommeren igennem.

Plantningstidspunkt

Hovedparten af sommerblomsterne skal plantes efter 1. maj. Planter de tidligere, skal de beskyttes de nætter, hvor temperaturen falder til frysepunktet og derunder.

Jordbundsforhold

Når du køber udplantningsplanter, er de altid plantet i en spagnumblanding. Det er af praktiske årsager, at man dyrker dem sådan. De fleste sommerblomster trives i almindelig havejord, der dog ikke må være for tung og vandlidende. Er din havejord sandet, bør du blande spagnum i jorden, så den kan holde på vand, da sommerblomster ikke må tørre ud.

Vanding

Det er af stor betydning, at du får vandet sommerblomsterne i din have. Det gælder både dem i blomsterbedet og ikke mindst dem i krukker og andre beholdere. Sommerblomster har mange små og meget fine rødder, som forsyner toppen med vand. De små rødder er følsomme over for mangel på vand, men også over for overvanding. Sørg derfor for, at der er godt med dræn i blomsterbedet og krukkerne, som du planter sommerblomsterne i.

Gødning

Trods det relativt korte liv en sommerblomst har, er det utroligt, hvor meget planten formår at udrette. Mængden af blade og blomster er for de fleste planters vedkommende ganske imponerende. Der skal derfor føde til! Gødning er for planter, hvad mad er for os. Husk at gøde dine sommerblomster 1 – 2 gange hver uge, når du vander. Alternativt kan du tilføre gødningsbolcher i jorden omkring planterne.

Georginer

Lave typer

Sommerdahlia er ofte fra frø og bliver 30 – 50 cm høje. Planterne vil sommere over nå at danne en knold, som kan overvintres. Sommerdahlia plantes i sol eller halvskygge og vandes i tørre perioder. Visne blomster fjernes, så nye kan komme til. Plant dem i blomsterbedet eller i krukkerne.

Enkeltblomstrende

Georginer eller dahlia med enkeltblomstrende blomster er smukke og fås i næsten alle farver. Højden varierer, men alle kan de bruges til buketter.

Fylgte

Der er mange varianter af fylgte georginer. Man opdeler dem i grupper som hedder Ball, Pompom, kaktusformede og semikaktusformede. Gå på jagt efter de mange former og farver i dit havecenter.

Petunia [Havepetunia]

Petunia er etårige planter og kan ikke overvintres og gemmes til året efter. Petunia findes i et meget stort udvalg, hvor farver og blomsterformer varierer. De storblomstrede Grandiflora typer får blomster, der bliver 6 – 8 cm store. Denne type af petunia er flottest, når sommeren er varm og relativt tør. Vand altid med lidt gødning i vandingsvandet, når du ønsker petunia med mange blomster. De gamle visne blomster kan med fordel fjernes fra disse typer af petunia.

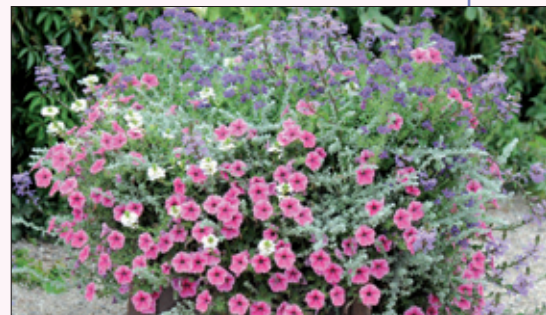
FAKTA

Hvide, blå og violette petunia dufter ofte

Surfinia

Surfinia er også petunia, men stammer fra Japan, hvor de første sorter blev introduceret. Surfinia petunia får lidt mindre blomster, har en hængende vækstform og egner sig derfor bedst til ampler og store krukker, hvor de kan udfolde sig.

Million Bells

Blomsterstørrelsen hos petunia, der er betegnet med 'Million Bells' er noget mindre end for de øvrige sorter. Til gengæld er der rigtig mange af dem! 'Million Bells' typerne fås også i et væld af farver og danner en lille tæt tue af blomster, der hele sommeren igennem vil pryde planterne. Når blomsterne visner, vil de selv falde af, så det er ikke nødvendigt at fjerne dem. Sørg for rigeligt med både vand og gødning.

Flittiglise/Flittighans

Årsagen til, at denne plante har fået navnet 'Flittiglise', er, at den blomstrer så flittigt. Fra de plantes i maj måned, til frosten sætter ind om efteråret, vil 'Flittiglise' stå overdænget med blomster, når blot du vander rigeligt i tørre perioder og gøder 1 – 2 gange om ugen. Plant i god næringsrig jord, når du planter 'Flittiglise' i krukker og ampler. En nær slægtning er 'Flittighans' der dog adskiller sig ved at have aflange blade. 'Flittighans' er mere følsom over for sen nattefrost om foråret og skal beskyttes for de lave temperaturer.

Flittighans

Flittiglise - Dobbeltblomstrede

Ligesom de enkeltblomstrede sorter, kan du få dobbeltblomstrede sorter af 'Flittiglise' i rigtig mange farver.

Flittiglise - Enkeltblomstrede

De enkeltblomstrede 'Flittiglise' fås i rigtig mange forskellige farver.

Twillingblomst

De små tynde stængler bærer de mange rosafarvede blomster fra maj og sommeren igennem. Plant dem i ampler eller større krukker, så blomstringen kommer til sin ret. Spørg i dit havecenter efter de oprette eller nedhængende sorter afhængigt af, hvor du vælger at plante twillingblomst. Twillingblomst tåler fuld sol, men trives bedst i svag skygge.

Lobelia

De fantastisk mange blomster på kantlobelia er omkring 1 cm store og ses fra juni – september måned. De fås i hvide, blå, røde nuancer og vokser bedst i muldrig, næringsholdig og fugtig jord i fuld sol. De bliver omkring 15 – 20 cm høje. Brug dem i kanten af blomsterbedet eller i krukker, ampler og andre plantebeholdere.

Året verbena, haveverbena, kæmpe jernurt, hængeverbena

De populære sommerblomster findes til både bedet, krukkerne, altankasser, ampler og andre plantebeholdere. Nogle typer vokser opret og andre med overhængende blomstring. Nogle bliver kun 20 cm høje, mens andre bliver op til 120 cm høje. For alle verbena gælder, at de elsker sol, blomstrer fra midten af sommeren og til frost, og alle er énårige sommerblomster. Vand rigeligt og gød moderat.

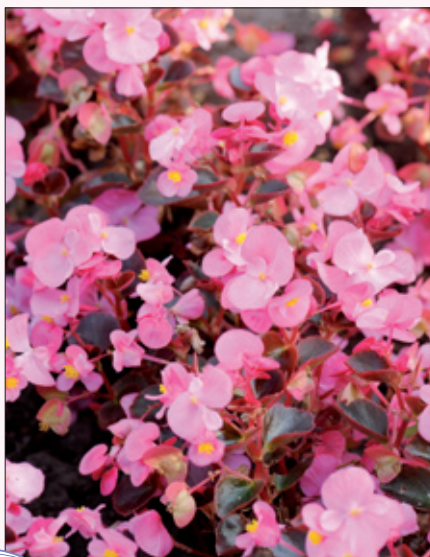

FAKTA

Du kan også få blå og rosa snestjerner

Snestjerne eller Bacopa

De lave, tæppedannende planter med små runde blade og små brede blomster er gode til store krukker og især i ampler. Blomsterne fås hvide, blå eller rosafarvede og ses hele sommeren og sensommeren. Placeres i sol og vandes med gødning jævnlige. Kan ikke overvintres.

Sommerbegonie eller Isbegonie

De blot 20 – 30 cm høje begonier blomstrer hele sommeren og fås med rosa, røde og hvide blomster. Plant dem et lunt sted i masser af sol eller i let skygge i krukker eller som kant i blomsterbedet. Vand godt i tørre perioder og gød moderat.

Brudeslør

De meget små blomster i brudeslør danner en god kontrast i sommerblomsterbedet eller i krukker sammen med andre sommerblomster. De blomstrer fra juli – august måned med hvide eller rosafarvede blomster. Placeres i fuld sol, vand moderat og gød næsten ikke. Brudeslør er enårig og kan ikke overvintres.

FAKTA

Prøv også de rosafarvede brudeslør.

Fuchsia-hybrider

Alle kender fuchsia. De "sprøde" blomstrende små buske, der ad åre bliver til små træer, hvis det lykkes at overvintr dem. De bliver nemt 30 – 50 cm høje og mange sorter har en overhængende vækstform, der gør dem ideelle til ampler og store krukker. De mere oprette sorter gør sig godt i blomsterbedet. Fuchsia skal vandes flittigt og tåler at vokse i både sol og skygge. Overvintring lyst ved 5 – 10 grader C eller frostfrit i et mørkt lokale.

FAKTA

Fuchsia på stamme er flot sammen med en lav sommerblomst.

Prydtobak

De 25 – 80 cm høje sommerblomster skal plantes bagest i blomsterbedet eller i en større krukke. De oprette planter blomstrer fra juni – september måned med trompetformede blomster. Nogle sorter dufter dejligt. Placér dem i sol eller halvsyge på et lunt sted i haven og vand i tørre perioder.

Jasminnatskygge og kartoffeltræ

Kraftigtvoksende buske, der får enten hvide eller blå blomster. Jasminnatskygge kræver støtte, hvis den skal nå op i højden, mens kartoffeltræet selv holder sig opret. Begge planter kan nemt beskæres, hvis de bliver for voldsomme. De blomstrer hele sommeren og kan overvintreres frostfrit.

FAKTA

Ildkrone i bunden af kartoffeltræet giver opsigtsvækkende farvespil.

FAKTA

Så dine egne sommerblomster

Der findes et væld af frøposer med skønne sommerblomster.

Du kan starte din egen produktion af udplantningsplanter fra april måned og så pletter til. Potterne kan du stille lyst i vindueskarmene eller i dit drivhus. Vær opmærksom på ikke at så for mange af de, ofte meget små frø, ud i hver potte eller bakke – de bliver som regel alle sammen til hver deres plante!

Ægte heliotrop

Robust flergrenet lille halvbush, der dog ikke kan overvintr her i landet. De små forglemmigej-lignende blomster er samlede i brede blomsterstande og dufter behageligt. Blomsterne tiltrækker sommerfugle. Plant dem solfyldt. God til både bedet, krukker og andre plantebeholdere. Ægte heliotrop blomstrer fra juni til frost og bliver omkring 40 cm høje.

Texassalvie

De blå eller hvide Texassalvie er nemme at få til at trives i både bedet og i plantebeholdere. De bliver omkring 40 – 60 cm høje, er oprette med blomster fra juli til frost. Kan også bruges til afskæring. Plant dem solfyldt og vand i tørre perioder.

Almindelig blåkvast

Afhængigt af sorten, bliver almindelig blåkvast fra 45 – 75 cm høje. Trods navnet blåkvast, fås hvide og røde sorter også. Placér almindelig blåkvast i fuld sol og plant den først, når den sene nattefrost er overstået. De høje sorter kan bruges til afskæring. Brug planterne i både krukker og blomsterbedet.

FAKTA

Fjerblomst er en af de få sommerblomster, som trives godt i skygge

Fjerblomst

Fjerblomst vokser ikke så meget i højden, men i bredden. De lange, nedliggende eller hængende skud gør sig godt i store ampler eller krukker. I bedet vil den fungere godt som bunddækkende plante. Planter i sol og vandes med gødning jævnlige. Kan ikke overvintres.

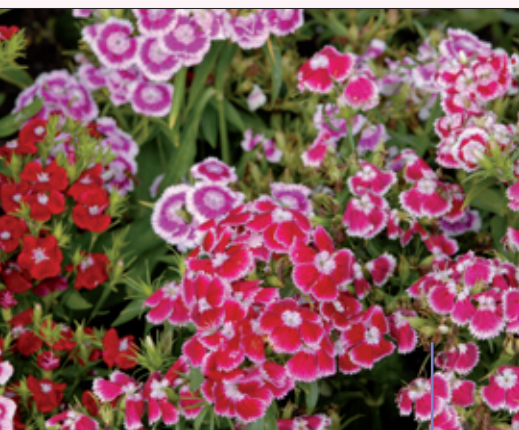

Spansk margerit

Spansk margerit stammer fra Sydafrika og blomstrer fra udplantningstidspunktet til frosten kommer. De hvide, lilla, rosa eller gule farvenuancer bliver omkring 30 – 50 cm høje og vokser som enårige udplantningsplanter. Stil dem solfyldt i veldrænet jord og pas dem med vand og gødning sommeren over. Gode til bedet og i krukker.

FAKTA

Margeritter kan du også få i rosa og rosarøde farver

Studenternellike og kinesernellike

De oprette stængler på studenternelliker gør dem velegnede til buketter, men de står også dekorativt med blomster i bedet fra juni – august måned med flotte duftende blomsterskærme. Kinesernelliker kan også bruges som sommerblomster og vil, ligesom studenternelliker, overvintre, men blomstre mindre året efter. Plant dem i bedet med veldrænet jord et varmt og solrigt sted.

Ildkrone

De 40 – 60 cm høje planter blomstrer fra juni til frosten bliver for hård om efteråret. De små robuste buske får farvestrålende blomster, der er samlet i små stande. Er nemme at passe, når blot de placeres solfyldt. Ildkrone kan ikke overvintres.

Margerit

Traditionel sommerblomst til både krukker og blomsterbedet. Margerit kan fås i hvide, rosa eller gule alle med gul midte. Du kan også få dem med fyldte blomster. Margerit kan overvintres frostfrit og skyde året efter. Placér planterne solfyldt og vand meget. Visne blomster klippes af.

Bidens

De skønne gule blomster på havebrøndsel ses hele sommeren og er gode til at tiltrække både bier og sommerfugle. Havebrøndsel kræver meget plads og vil i krukker og ampler hurtigt vokse ud over kanten. Rigelig vanding – havebrøndsel tåler ikke udtørring!

FAKTA

Fløjsblomst kan bruges som lusefor-skrækker - de lugter grimt, når man er en lus, men tiltrækker lusenes naturlige fjender

Fløjsblomst

En stor variation i både blomsterstørrelse og farve gør fløjsblomsterne i havens blomsterbede nærmest uundværlige. Brug dem som kantplante eller som lave bunddækkende planter. Nogle sorter bliver høje, så de kan bruges til afskæring. Fløjsblomst kan ikke overvintres.

Solknap

Mini-solsikke blomster, der blomstrer fra juli til frost. Den udbredte vækstform gør dem anvendelige som bunddækkende plante i bedet eller i krukker og ampler. Placeres i sol eller halvskygge og er robust. Kan ikke overvintres.

Sommerfugleblomst

Fra juni – august måned kan du nyde de 2 – 3 cm store tragtformede blomster i tætte klaser på de 20 – 30 cm store planter. Klippes de visne blomster af, forlænges blomstringsperioden. Plant i sol og sørg for vand i tørre perioder. Flottest i tætte grupper i bedet eller i store krukker.

Knoldbegonie

Afhængigt af sorten, bliver knoldbegonier fra 25 – 50 cm høje. Blomsterne på knoldbegonier er store og ofte fyldte. Planten danner knolde i jorden, som hvert efterår kan tages op og opbevares frostfrit. Hvert efterfølgende forår kan de så igen lægges i en muldrig, velgødet og veldrænet jord på et solfyldt voksested. Knoldbegonie tåler ikke at tørre ud, og det er tørstige planter

FAKTA

Plant tone i tone – samme farvenuancer for rosen og klematis eller lad to forskellige blomsterfarver fremhæve planterne individuelt.

Haven som åndehul

Et gammelt mundheld siger, at det ikke er vejret, der er noget galt med, men beklædningen! Med den udtalelse i baghånden kommer her nogle gode grunde til at trods enhver vejrudsigt og ikke blot kigge på vejret indefra, men komme ud og mærke, nyde og yde en indsats i haven. Et sted, som mange danskere er så privilegerede at have – helt uden at nogen andre bestemmer, hvad man kan og ikke kan!

Roser og klematis i kærlig omfavelse

FAKTA

Vælg rosensorter, der blomstrer hele sommeren, og plant dem, der næmt bliver 1,5 – 2 m høje. Plant klematis samme sted, som rosen og lad slyngplantens lange tynde grene vokse ind i rosens tornede grene. Vælg storblomstrede klematis – de blomstrer samtidig med roserne.

FAKTA

Roser og klematis er planter, der vokser i almindeligt havejord. De er begge sultne planter, så gød dem gerne flere gange hvert forår og sommer.

Hold dine buksbom i form

Buksbom er en meget nem plante i haven. Den kan vokse i sol, halvskygge og næsten dyb skygge. Frit udplantet holder den bladfarven, når blot den gødes lidt om foråret; men i krukker skal den gødes jævnligt med buksbomgødning. Buksbom er tørketålende og findes i forskellige sorter med større eller mindre blade. Den er stedsegrøn og kan derfor nydes hele året rundt. Afhængigt af sorten, du har købt, bliver planterne op til 1,5 m høje og lige så brede. Kunne du tænke dig at klippe planter i sjove former, er buksbom et rigtig godt valg. Du kan købe kugleklippede buksbom i dit havecenter og lade dem vokse sig større, eller du kan købe planter, som du selv former. Vent med at klippe til omkring 1. juni og klip herefter gerne flere gange, indtil det bliver efterår.

Lav dit eget pottetbord

Der er ikke noget så rart som et fast sted, hvor man kan potte om og plante nyt. Et pottetbord behøver ikke fylde ret meget, når blot man har et sted, hvor der kan hældes jord op, en glat flade med afgrænsning til begge sider, hvor man kan fylde jord i potter - så jorden bliver inden for feltet. Lav dit pottetbord i drivhuset, så kan du nyde det dejlige forårsvejr i ly for blæsten og regnen eller lav et mobilt pottetbord, som uden for sæsonen kan have andre formål.

Vand skaber liv og aktivitet

Når vand i haven giver så stor glæde, skyldes det mange ting. Vand "lyder" beroligende og afslappende på de fleste. Vand tiltrækker fugle og insekter til haven og skaber mere dyreliv. Vand drager både voksne og børn og gør os nysgerrige. Det er egentlig ikke så vanskeligt at implementere vand på terrassen. Bassinet behøver ikke være ret stort og dybt, det kan have springvand, eller det kan være helt stille. Der kan være planter i vandet, eller det kan være helt uden planter. Der kan også være fisk i bassinet, men vand uden fisk er bestemt også underholdende. Lad dig inspirere her og gå så i dit havecenter og få mere inspiration. Der er mange løsninger på det at få vand på terrassen eller et andet sted i haven.

Læg trædesten i græsplænen

Anlæg en sti midt i græsplænen. Find trædesten i dit havecenter eller natursten på bondens mark. (Husk at spørge om lov). Vælg dem, som du allerbedst kan lide og læg dem ud ovenpå græsset i et mønster, som passer til dig og din have. Når mønsteret ligger fast, stikkes græsset rundt om stenene. Læg stenene til side og grav græstørven op. Stenene lægges nu i "hullerne", så de kommer i samme niveau, som jorden græsset vokser i. Fyld efter med jord eller græstørvsstrimler, så stenene ligger præcist nedfældede i græsplænen. Har du gravet for meget græs af, kan du efterså med lidt græsfrø.

Nem opskrift på havens frugtsmoothies

- Pluk årstidens aktuelle bær fra haven
- Fyld blandede eller rene frugter i en blender med lidt sukker, juice eller vand, mælk og tilsæt isterninger.
- Du kan variere drikken ved at tilsætte ½ banan, lidt yoghurt, vaniljeis eller flødeskum.

Høst selv bær til dine Smoothies

Jordbær	Flere sorter: Honeoye, Korona, Polka, Elsanta, Sonate, Florence m.fl.	Modner fra juni til slutningen af juli måned afhængigt af sorten
Ribs	Røde og hvide sorter	Modner fra juli måned
Solbær	Flere sorter	Modner fra midten af juli måned
Stikkelsbær	Grønne, gule og røde sorter	Modner fra midten af juli måned
Hindbær	Røde eller gule. Sommerhindbær og efterårshindbær	Juli måned. Efterårshindbær modner fra august til oktober måned
Blåbær	Mange sorter	De tidligste modner i juli – de sene er først klar i september måned
Brombær	Flere sorter – også tornløse!	Modner fra slutningen af august og hele september måned

Plantningstidspunkt

Stauder kan plantes hele året, når blot jorden ikke er frossen.

Jordbundsforhold

Langt de fleste stauder vokser i almindelig havejord. Det er en fordel at iblande lidt gødet plantejord eller kompost til din havejord, når du planter nye stauder. Der er en gruppe af stauder, der vokser i surbundsjord, men de er ikke omtalt her.

Vanding

Størstedelen af stauderne vokser relativt nemt videre, når de plantes ud i haven. Dog er det helt afgørende for resultatet, at du sørger for at vande før, under og efter plantningen. Grundvand med 20 - 30 l vand pr. m². Husk også at passe planterne med vanding de første måneder efter plantningen, og vand altid i tørre perioder.

Gødning

Stauder gror temmelig meget. Både top og rod vokser hvert år, så det er godt at gøde staudefbedet hvert forår. Brug eventuelt en animalsk gødning, der holder i flere måneder.

Beskæring

Vent med den store tilbageskæring i dit staudefbed til tidlig forår. Nogle af stauderne starter allerede med at vokse i marts måned, så du skal huske at være tidligt ude med saksen. Når de forårsblomstrende stauder har blomstret, kan du med fordel klippe blomsterstanden tilbage – mange af stauderne vil da genblomstre i slutningen af sommeren.

Enhver haveejer med stor eller lille have elsker blomster. De fleste haveejere elsker også stauder, men det kan være svært at få staudefbedet til at fungere. Årsagen kan være, at nogle af stauderne er så høje, at de knækker, at nogle stauder vokser så kraftigt, at de invaderer

hele bedet. En anden årsag kan være, at de enkelte stauder ikke er placeret rigtigt i forhold til lys, skygge, tørke eller fugtige jorder. Læs og se her, hvordan du får succes, hvis du vælger de nemme stauder til dit staudefbed.

Det nemme staudefbed

Purpursolhat

Purpursolhat findes i et væld af farver. Nyd de smukke blomster, der tiltrækker masser af sommerfugle, svirreflugter, bier og brumbasser. Pluk de holdbare, robuste blomster, som du kan hente i haven fra juni/juli måned helt hen til oktober måned. Purpursolhat foretrækker at vokse i sol eller halvskygge i almindelig havejord. Plant 6 purpursolhat pr. m².

'Mistral' (40 cm)

'Prairie Sky' (70 cm)

'Vintage Wine' (60 cm)

'Kim's Mop Head' (40 cm)

'Harvest Moon' (60 cm)

'Sundown' (50 cm)

'Sunrise' (60 cm)

'Pica Bella' (70 cm)

'Green Envy' (60 cm)

'Pink Double Delight' (60 cm)

Høstanemoner

De smukke enkle og fyldte blomster, der på lange blomsterstilke pludselig dukker op i bedet fra august måned til frost, er svære at komme udenom. Høstanemoner breder sig langsomt med små udløbere, og nogle af sorterne sår også sig selv. Afhængigt af sorten, bliver høstanemoner fra 50 cm til over 1 m. Du kan også plante høstanemoner i dit surbundsbed.

'Pamina'

Halvfylde rosarøde blomster. Bliver omkring 60 cm høje og blomstrer også fra august – oktober måned. Plant i sol eller halvskygge. Plant 6 pr. m².

'Königin Charlotte'

Enkelblomstrende rosafarvede blomster på 1 m høje blomsterstilke. Planter i sol eller halvskygge med 6 planter pr. m².

'Splendens'

Kompakt tofarvet rød/rosa enkeltblomstrende sort. 'Splendens' bliver omkring 60 cm høj og plantes med 6 planter pr. m² i sol eller halvskygge.

'Honorine Jobert'

Hvid enkeltblomstrende sort, der bliver omkring 1 m høj, når den blomstrer. Planter i sol eller halvskygge med 6 planter pr. m².

'Whirlwind'

Halvfylde hvid sort, der bliver omkring 90 cm høj. God robust høstanemone, der plantes i sol eller halvskygge. Plant 6 pr. m².

Storkenæb

Storkenæb hører absolut blandt de nemmeste stauder i haven. Der findes et væld af skønne storkenæb, så det er nemt at finde dine planter, der passer i højden, har den rigtige blomstringstid og blomsterfarve. Alle storkenæb elsker sol, men de står også fint i halvskygge. Skal der plantes storkenæb under store træer og buske, skal du sikre dig en type, der kan stå i fuld skygge. Se her et mindre udvalg af de mange storkenæb, du kan købe i dit havecenter.

'Pink Penny'

Den ca. 25 cm høje rosafarvede sort 'Pink Penny' er blomsterrig fra juni – oktober måned. Får desuden smukke høstfarver. Plant 6 pr. m².

'Jolly Bee'

Bredtvoksende storkenæb, der bliver omkring 40 cm høj. Blomstrer fra juni – oktober måned med mange relativt store, blå blomster med hvid midte. Plant 4 pr. m².

'Rozanne'

40 cm høj storkenæb, der blomstrer fra juni - oktober måned og har skønne blå blomster med hvid midte. Minder meget om 'Jolly Bee'. Plant 4 pr. m².

'Biokovo'

Næsten rent hvide blomster i juni – juli måned. Bliver 20 cm høj og har den samme vækstform som 'Karmina'. Tåler dyb skygge. Plant 6 pr. m².

'Karmina'

Mørkrosa blomster i juni – juli måned, kun 25 cm høj og god dækkeevne i bedet. Får flotte høstfarver. Vokser også i skygge. Plant 6 pr. m².

'Max Frei'

Kraftig lillarosafarvede store tragtformede blomster i maj – august måned. 'Max Frei' bliver omkring 20 cm høj, og du skal plante 6 planter pr. m².

'Rose Clair'

Skøn bunddækkende 20 cm høj rosaviolet sort, der blomstrer fra juni – juli måned. Tåler også skygge. Plant 6 pr. m².

'Album'

Rent hvid sort, der blomstrer fra maj – august måned. Bliver 30 cm høj. Plant 6 pr. m².

'Ballerina'

En af de laveste storkenæb du kan plante i haven eller i bunden af krukken. De lillarosafarvede blomster har tydelige årer. Planten bliver kun 15 cm høj. Plant 12 pr. m².

Andre nemme stauder

Lodden løvefod (*Alchemilla mollis*)

Bunddækkende eller kantstau­de til både blomsterbe­det og rosenbedet. Bliver 40 cm høj og blomstrer med gulgrønne små blomster samlet i små klaser. God til afskæring. Tåler både sol, halvs­kygge og skygge.

Stjernes­kærm (*Astrantia*)

Fra juni måned og gennem hele sommeren blomstrer stjernes­kærm. Blomsterne holder længe og egner sig til afskæring. Plant små grupper i blomsterbedet eller brug den som kant. Planter i sol eller halvs­kygge.

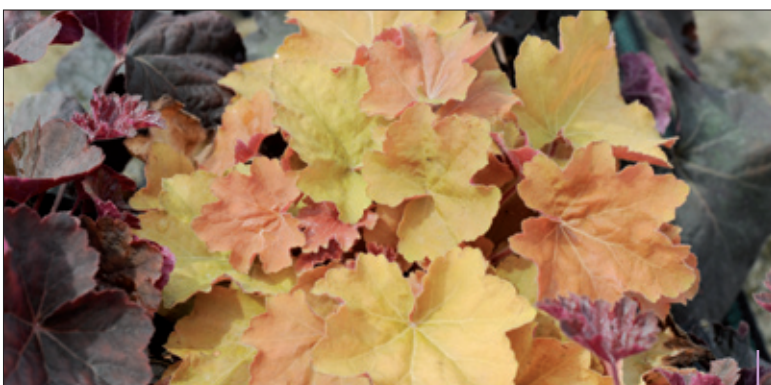
Kærmindesøster (*Brunnera*)

Forårsblomstrende robust bunddækkende plante, der både tåler sol og dyb skygge. Den bliver omkring 40 cm høj og fås i sorter med blå eller hvide blomster. Kan også fås med brogede blade.

Ridderspore (*Delphinium*)

Plant de næsten 2 m høje sorter, de mellemhøje sorter, der bliver 80 cm høje eller plant de lave, der bliver 30 – 50 cm høje. Nyd de lange flotte blomsterstande fra juni – august måned. Ridderspore skal placeres i fuld sol og de høje sorter skal bindes op.

Alunrod (*Heuchera*)

Skønne bladplanter, der lever op i bedet fra tidligt forår og helt ind i vinteren. Vælg mellem bladfarverne grønne, brune, purpurfarvede, sorte, gule og orange. Alle sorter tåler halvs­kygge og skygge, mens det kun er de mørke farver, der kan placeres i fuld sol. Afhængigt af sorten, bliver alunrod 20 – 40 cm høje og blomstrer alle på lange tynde blomsterstande med hvide, cremefarvede eller rosa blomster.

Funkia (*Hosta*)

Uundværlig stau­de i den nemme have. Hvert forår ”duk­ker” funkia op med sammen­rullede blade, der udvikler sig i smukke grønne, hvide, blå­dug­gede og gule farver. De blomstrer midt på sommeren med hvide eller purpurviolette blomster. Fantastiske bund­dæk­kende planter eller gode krukkeplanter.

Blåkant eller katteurt (*Nepeta*)

Blåkant trives alle steder i ha­ven, dog blomstrer den ikke så kraftigt under store træer. Når den første blomstring i juni måned er overstået, skal du blot klippe blomsterstandene tilbage, så blomstrer de igen. Planterne bliver omkring 25 – 50 cm høje og er gode som kantstau­de eller i små grupper. Blåkant tiltrækker et væld af nyttige insekter til haven.

Staudesalvie (*Salvia nemorosa*)

Robuste og nemme, duf­ten­de, længeblomstrende stau­der i små grupper el­ler som kant i blomsterbe­det. Staudesalvie kan også bruges i krukker eller andre beholdere. Afhængigt af sor­ten, kan du få 30 – 70 cm høje planter med blå, vio­lette, hvide eller rosafarvede blomster. Tiltrækker mange insekter. Staudesalvie skal stå solrigt.

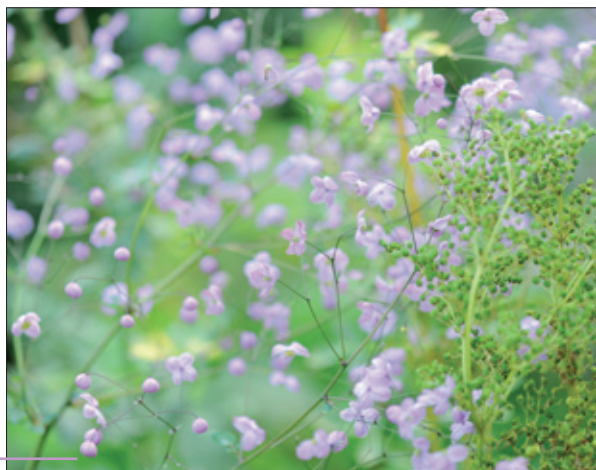
Pileurt (*Persicaria*)

Plant de 1 m høje pileurt bagerst i bedet, eller plant de bund­dæk­kende pileurt forrest i bedet. Pileurt blomstrer hele sommeren og ind i efteråret med hvide, røde eller rosafarvede blomster på aflange aks. Placér pileurt i sol eller halvskygge.

Violfrøstjerne (*Thalictrum*)

En af de nemmeste høje stau­der i haven er violfrøstjerne. Plant dem i små grupper ba­gerst i bedet, hvor de 1,5 m høje blomsterstande vil pryde med deres lette flor fra juli – september måned i rosa og hvide farver. Violfrøstjerne trives bedst i sol eller halv­skygge.

De klassiske

'Charles Joly'

'Charles Joly' er en fransk sort fra slutningen af 1800-tallet. Mellemstore, purpurrøde blomster, der er fyldte. Blomstrer fra slutningen af maj måned.

Maj måneds duft

Dværgsyrener

Dværgsyrener kan du købe som små buske eller som små opstammede træer. Busken bliver omkring 1 – 1½ m høj. Du kan med fordel klippe dværgsyrener, så de fremstår som små tætte runde kugler. Tidspunktet for beskæring er lige efter blomstringen.

FAKTA

Syrener vokser i almindelig havejord og vil helst ikke have konkurrence fra andre planter omkring sig. De højtliggende rødder bruger nemlig al fugten i jorden i en tør sommer.

FAKTA

Gød syrener hvert forår med en lille mængde gødning. Når blomstringen er ovre i slutningen af juni måned, gød da igen.

FAKTA

Beskær aldrig syrener særlig hårdt. Fjern hellere enkelte store grene i busken, end en decideret beskæring af hele busken. Denne beskæring kan gøres om vinteren. Reducering af hele busken skal ske umiddelbart efter blomstringen i juni måned.

Vidste du, at syrener skal plantes solrigt. Står de skyggefuldt, blomstrer de ikke ret meget.

'Mme Lemoine'

En meget gammel fransk sort. Det er den mest almindeligt anvendte hvide sort. De dobbeltblomstrende hvide blomster ses fra midten af maj måned.

'Andenken van Ludwig Spaeth'

Den mest populære syren i hele Europa. Store purpurviolette enkle blomster i 30 cm lange blomsterstande. Blomstrer fra slutningen af maj måned. Stammer fra Ludwig Späths planteskole i Berlin.

'Michel Buchner'

Mange mørklilla knopper udvikler sig i slutningen af maj måned til dobbeltblomstrende lilla blomster på de store blomsterstande.

TOFARVEDE SYRENER

Når din syrenbusk pludselig er tofarvet, skyldes det, at rodskud vokser igennem og bliver en del af planten. Syrener er podet på en grundstamme, som i nogle tilfælde sætter rodskud, der med tiden blomstrer. Rodskud kommer ikke direkte fra selve syrenbusken og skal fjernes.

Prestonsyrener 'Minuet'

Prestonsyrener vokser kraftigt og bliver nemt 3 – 4 m høje. Buskene er slanke og får store smukke blomster, der springer ca. 2 uger senere ud, end de almindelige syrener. Sorten 'Minuet' får lyslilla farvede blomster. Der findes sorter med sart rosa blomster og mørkere, næsten blålige blomster.

'Beauty of Moscow'

En sort, som stammer fra Rusland. En meget smuk, storblomstret syren. Farven er næsten rent hvid, men har i udspring et svagt rosa skær. Blomstrer fra midten af maj måned.

'Sensation'

'Sensation' blev fundet i 1938 i Holland og var lidt af en sensation. De meget mørkelilla blomster er på hver enkelt lille blomst markeret med en hvid kant. 'Sensation' blomstrer fra slutningen af maj måned.

De mindre kendte

Rhodo bedet

Få glæde af de fantastiske planter, der vokser i surbundsbede. Det tager kun en weekend at få gravet ud, fyldt jord i og få plantet et mellemstort rododendron bed til. Når først bedet er anlagt og plantet til, er der ikke meget pasning tilbage – blot nydelse af rimfrosten på de store blomsterknopper, de første spæde farver, der dukker op i april måned, de mange store blomster i maj og juni måned, den nye tilvækst i juli og august og den beroligende mørkegrønne løvfarve resten af året.

Rhododendron impeditum 'Azurika'

Lysende violet dværgrododendron, som kun bliver omkring 40 cm høj og næsten dobbelt så bred. Fra slutningen af april måned ses de lyse violette blomster dække hele planten. Er god til både rododendronbedet, stenbedet eller i et trug.

Rhododendron repens 'Scarlet Wonder'

De nærmest lysende røde klokkeformede blomster på 'Scarlet Wonder' er meget karakteristiske for sorterne i denne gruppe. Allerede fra slutningen af maj måned dukker blomsterne op i et meget stort antal på denne langsomtvoksende plante, der bliver omkring 60 cm høj og dobbelt så bred.

Rhododendron hanceanum 'Princess Anne'

Den sartgule blomsterfarve, der pryder denne rododendronsort allerede fra starten af maj måned, er ikke til at stå for. Planten, der kun bliver omkring 25 cm høj og mere end dobbelt så bred, passer både til bedet og i krukker.

FAKTA

Tilsæt sulfo til vandet, hvis rododendronjorden er så tør, at den er svær at vande op. Du kan også vande ned i posen med spagnum, så løber vandet ikke væk!

Japanske azalea

Brug de japanske azalea i dit rododendronbed, i et bed for sig selv, i altankassen, som underbeplantning i store krukker eller små trug. Nyd de kraftige blomsterfarver, der hvert forår nærmest sætter ild til planterne.

Rhododendron 'Canzonetta'

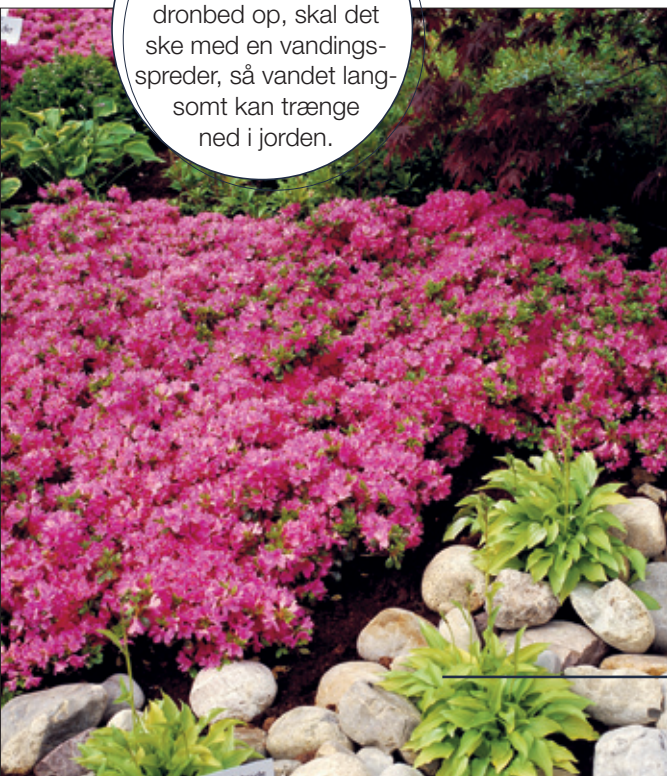
Skønne utroligt store blomster omkring 1. juni. Planten, der kun bliver 30 cm høj, breder sig og fylder omkring 80 cm i bredden. Kan evt. bruges som bunddækkende blomstrende forårsbebuder.

FAKTA

Når du vander dit nyanlagte rododendronbed op, skal det ske med en vandings-spreader, så vandet langsomt kan trænge ned i jorden.

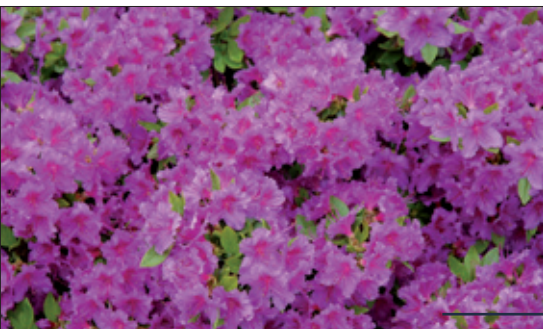
Rhododendron 'Kermesina'

'Kermesina'- azalea kan du få i rosa, rød-violet og hvid version. Uanset, hvilken sort du vælger, bliver de 50 - 75 cm høje. Alle sorter bliver bredere, end de er høje. De har en meget stor mængde små blomster, der dækker hele planten. De blomstrer fra slutningen af maj måned.

Rhododendron 'Königstein'

Et godt bud på en violet sort af dværgazalea. Den bliver 50 cm høj og næsten dobbelt så bred med en meget kompakt vækstform. Blomstrer fra midten af maj måned med stor mængde af violette blomster.

Plantningstidspunkt

I dit havecenter kan du købe rododendron året rundt. Du kan plante dem, når blot jorden ikke er frossen. Det allervigtigste er at huske at vande, når du forårs- eller sommerplanter.

Jordbundsforhold

Rhododendron er surbundsplanter, og derfor skal du plante i spagnum, der er tilpasset netop disse. Fyld plantehullet med spagnum i en dybde på min. 50 cm. Planter du i almindelig havejord, vil dine planter hurtigt blive gule i bladene og mistrives.

Vanding

Rhododendronjord består hovedsageligt af tørv eller spagnum. Et naturligt produkt, der har den rette pH værdi i forhold til surbundsplanter. Spagnum kan være svær at opvande, så det er altafgørende for dit resultat, at du sørger for at få vandet rododendronjorden godt op, inden du planter i den. Husk altid at vande meget i tørre perioder.

Gødning

Gød altid rododendron i april måned og gentag gødskningen lige efter blomstringen. Optimalt gødgede rododendron får sjældent sygdomme.

Beskæring

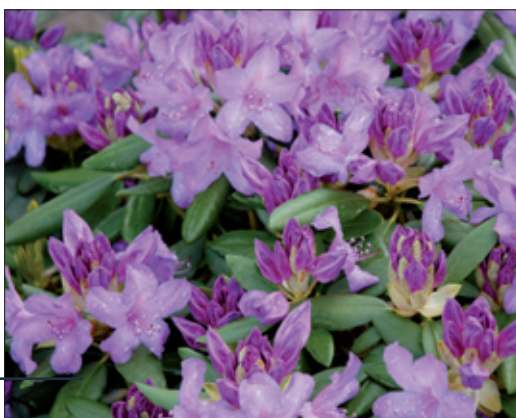
Bliver planterne større, end du ønsker, kan du sagtens beskære dem. Tidspunktet for beskæringen er umiddelbart efter blomstringen, inden nyvæksten starter.

Rh. 'Catawbiense Grandiflorum'

En af de mest almindelige storblomstrede lyslilla rododendron. Den kan godt blive omkring 2 m høj og ligeså bred og vil som gammel måske blive op til 4 m høj! De tætte blomsterklaser, der står i fuldt flor i juni måned, består af op til 19 blomster i hver.

Rhododendron 'Cunninghams White'

Lige før udspring i maj måned er knopperne på 'Cunninghams White' sart rosa. De relativt store blomster bliver rent hvide, når de er fuldt udsprungne. Planten bliver nemt 2 – 3 m høj. En god, sund og robust sort til baggrunden af bedet.

Rhododendron 'Gomer Waterer'

Den kompakte vækstform holder flot de store mængder af først knopper, senere store blomster. Knopperne er rosafarvede, mens blomsterne i fuldt udspring er næsten rent hvide. Planten bliver omkring 1,5 m høj og næsten 2 m bred.

Rhododendron 'Brasilía'

De nærmest orangefarvede blomster på denne sort changerer mellem orange, cremegule og rosa farver. Tidspunktet for blomstringen er midt i maj. Planten bliver 1 m høj og ligeså bred og har en god kompakt vækst.

Rhododendron 'Erato'

De blodrøde blomster på 'Erato' står i tætte blomsterklaser fra slutningen af maj måned. Planten bliver op mod 1,4 m høj og ligeså bred i kompakt vækstform.

Rhododendron 'Polarnacht'

De sorte tegninger i de dybt mørkeviolette blomster, der sidder 12 – 14 stykker sammen i klaser fra slutningen af maj måned, får denne sort til at minde om natten. Den tætvoksende sort bliver godt 1 m høj og bred.

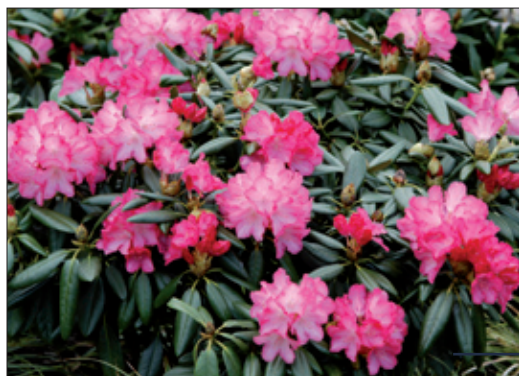

FAKTA

Du kan sagtens nøjes med at plante en enkelt rododendron i din have. Vælger du en stor rododendron, skal du grave så stort et hul, at du kan fylde plantehullet med min. 300 l rododendronjord.

Rhododendron
'Fantastica'

I hele tre uger kan du nyde de mange flotte blomster på sorten 'Fantastica'. Planten, der bliver omkring 1,5 m høj, er helt fyldt med skønne blomster fra midten af maj måned.

Rhododendron 'Polaris'

Ligesom sorten 'Edelweis' lader knopperne på 'Polaris' vente på sig og forlænger dermed blomstringen i dit rododendronbed til langt ind i juni måned. Planten bliver knapt 1 m høj og lidt bredere.

”

Vidste du, at blomsterne kan plukkes af og lægges i et fad med vand – ”buketten” holder nemt en uge!

Rhododendron 'Flava'

Blomsterfarven på denne rododendron er lidt svær at beskrive. De cremegule blomster skifter til mere hvide, når den står i fuld sol, mens farven er svagt rosa, hvis planten står mere skyggefaldt. Blomstrer længe fra midten af maj måned. Planten bliver omkring 1 m høj og lidt bredere.

Rhododendron 'Schneekrone'

Den lange blomstringstid fra slutningen af maj måned til langt ind i juni er kendetegnende for denne sort, der minder om blød sne, der ligger i et tykt lag på en solid bund af mørkegrønne blade. Planten bliver knapt 1 m høj og lidt bredere.

FAKTA

Du kan plante rododendron hele året, når blot jorden ikke er frossen.

FAKTA

Det brunlige fildede lag på blade, stængler og knopper er helt naturligt og ikke en sygdom!

Rhododendron 'Arabella' (hvidt dekorativt løv)

Bemærk de frynsede blomsterblade på denne rosablomstrende sort. Planten bliver kun 60 cm høj og ca. 1 m bred, og det nye løv er fildet, hvidt og meget dekorativt. 'Arabella' blomstrer fra slutningen af maj måned.

Rhododendron 'FCC'

'FCC' er en meget tætforgrenet sort af yakushimanum og er meget robust og hårdfør. Den bliver omkring 1 m høj og lidt bredere, blomstrer i slutningen af maj måned og er bl.a. særdeles velegnet som uklippt hæk.

FAKTA

Lav dit rododendronbed OVENPÅ jorden, så slipper du for at grave jord væk fra din have.

FAKTA

Du kan tørre rosenkronblade i ovnen. Pluk de enkelte kronblade af friske roser og læg dem på et stykke bagepapir. Bag dem i ovnen ved 50°C i 5 – 6 timer.

FAKTA

Voksning af tørrede roser gøres enkelt. Smelt voks eller paraffin i vandbad til det er 70°C og dyp de tørrede rosenhoveder deri. Dyp derefter direkte i koldt vand.

Rosendrømme fra England

Lave engelske roser [under 1 m]

Har du brug for lave, kompakte roser til dit rosenbed, er her fem gode bud i farveskalaen fra hvid, over gul, abrikos og rosa til mørkerød. Der findes også andre sorter i nuancer af disse farver, men lad dig inspirere her og gå derefter ud i dit havecenter og få en snak om valget af dine roser, så de passer til dig og din have.

'Evelyn'

I 1991 blev 'Evelyn' introduceret for haveejerne. De fyldte, stærkt duftende roser er abrikosfarvede med et strøg af rosa. De blomstrer fra juni til september og planten bliver kun 60 – 80 cm høj.

'Molineux'

Denne lave, kun 60 – 80 cm, klart gule rosensort er forædlet i 1994. De fyldte dejligt duftende blomster ses allerede fra juni måned og langt ind i efteråret. Er særdeles velegnet til krukker.

'Glamis Castle'

En kompakt rose, der bliver omkring 80 cm høj med mange skud fra bunden. Det er nok den bedste hvide sort af de engelske roser. Den dufter stærkt, blomstrer fra juni til september og har ca. 6 cm store blomsterhoveder. Er forædlet i 1992.

FAKTA

Prøv også at plukke små rosenknopper og læg dem i isterngebakker – det giver meget smukke isterninger.

Plantningstidspunkt

Roser sælges i pletter i dit havecenter og kan plantes hele året rundt, når blot jorden ikke er frossen. Plant altid dine roser, så *podestedet* er mindst 5 cm under jordens overflade.

Jordbundsforhold

Plant gerne dine roser i rosenjord – så sikrer du dem en god etablering.

Vanding

Vand før du planter, hvis jorden er tør. Fyld en beholder med vand og sænk din pottede rose i vandet i 10 – 15 minutter til rodclumpen er vandet godt igennem. Vand efter plantningen med 20 - 30 l vand pr. m².

Gødning

Roser er sultne. Brug gerne rosen-gødning, som indeholder meget kvælstof. Gød første gang omkring 1. april og gentag gødskningen 2 – 3 gange i løbet af foråret og sommeren. Sidste frist for gødskning af roser er 1. august.

Beskæring

Du får de flotteste roser, hvis du hvert forår går i haven med en nysleben rosensaks og beskærer dine rosenbuske. De engelske roser hører sammen med storblomstrede og buketroser, når beskæring beskrives. De beskæres enten ved en hård eller moderat beskæring.

'L. D. Braithwaite'

En "ægte" rød rose med de karakteristiske fyldte, duftende blomsterhoveder. Den bliver omkring 1 m høj og lige så bred. Blomstrer fra juni og frem til oktober måned. 'L. D. Braithwaite' er introduceret i 1988.

'Sharifa Asma'

God lav sart rosa rosensort med fyldte, dejligt duftende blomster, bliver kun omkring 60 cm høj. Brug den i bedet eller plant den i krukker. Blomstringstiden er fra juni til oktober. Sorten er 20 år gammel.

OPSKRIFT PÅ ROSENGELÉ

Kog 1,5 l let sammenpressede kronblade fra røde og gule roser i 1 l vand ca. 10 min. Blandingen hældes i en saftpose og væsken trækker langsomt gennem klædet. Saften hældes tilbage i gryden og koges langsomt op. 1 brev geleringspulver blandes med 2 spsk. sukker og hældes i under omrøring. Tilsæt omkring 1 kg sukker og kog saften op. Geléen hældes på rene glas og lukkes straks.

Engelske roser [over 1 m]

De engelske roser i gruppen, som er mere end 1 m høje, kan anvendes både i bedet, i krukkerne eller som slyngroser på mindre stativer. De kan også bruges til skærehaven, hvor de lidt længere blomsterstilke gør dem egnede til langstilkede roser.

'Abraham Darby'®

Skøn 1,5 - 2 m høj rose i fantastiske farver, der changerer fra abrikos til rosa farver. Ved beskæring kan den godt holdes omkring 1,5 m. Duften fra de fyldte blomster er kraftig på denne rose, der allerede i 1985 fandt vej til haverne.

'Benjamin Britten'

De næsten engblommeformede blomster på 'Benjamin Britten' gør sorten meget speciel. Den røde farve har et islæt af orange, og sorten er længeblomstrende fra juni måned. Duften er frugtagtig og sød. Højden er ca. 1,25 m. Er også god i krukker.

'Gertrud Jekyll'

Denne rosen sort blev introduceret tilbage i 1986 og er en meget stærkt duftende engelsk rose. De op til 1,2 m lange grene kan sagtens bruges til en pergola eller et rosenstativ. Nyd de kønne fyldte mørke rosafarvede blomster hele sommeren.

'Golden Celebration'

Ønsker du en gyldengul rose, er 'Golden Celebration' et rigtig godt bud. Blomsterne, der er både store og fyldte, dufter skønt. Sorten er rigt blomstrende fra juni - oktober måned og bliver 1 - 1,5 m høj. Blev introduceret i 1983.

'Queen of Sweden'

Meget populær engelsk rose med karakteristisk kopformet blomst fyldt med kronblade. Duften er let krydret og blomsterne ses fra juni og til sent efterår. 'Queen of Sweden' bliver omkring 1,25 m høj.

Engelske slyngroser

De engelske slyngroser er karakteristiske ved at være længere i de enkelte stængler, end mange af de øvrige sorter. Du kan i princippet få slyngroserne til at blive endnu længere end de angivne højdemål, hvis du undlader at klippe dem tilbage hvert forår.

Binder du stænglerne til en bue eller høj pergola, kan sorterne godt klare en længde på op mod 4 – 5 m.

FAKTA

Roser og klematis er gode sammen. Den hvide klematis hedder 'Miss Batemann'.

'The Pilgrim'

'The Pilgrim' hører blandt de mellemhøje engelske slyngroser og bliver godt 2 m høj. De tætfyldte blomsterhoveder er både gule

og hvide og dufter nærmest himmelsk. Ved beskæring bliver sorten betydelig mindre. Sorten blev introduceret i 1991.

'Graham Thomas'®

De meget store, fyldte skønne mørkegule roser på sorten 'Graham Thomas' er for mange indbegrebet af engelske roser. Duften er også god på den 1,5 – 2 m høje slyngrose eller buskrose. Lang blomstringstid fra juni og frem til sent efterår. Sorten er fra 1983.

'Falstaff'

Den nærmest purpurrøde fyldte rose bliver nemt 1,5 – 2 m høj og er god til rosenbuen – evt. sammen med en lysere sort. Duften er stærk og behagelig. Blomstrer fra juni og ind i efteråret. 'Falstaff' blev i 1999 introduceret til det engelske marked.

'Constance Spry'

En meget anvendt og klassisk engelsk rosafarvet slyngrose. De meget store, fyldte, mildduftende blomster ses fra slutningen af juni måned og indtil efteråret. Den bliver nemt 1,5 m og kan med fordel klippes tilbage for at bevare en kompakt vækstform.

'Leander'

Allerede i 1992 dukkede denne skønne laksrosa eller lettere abrikosfarvede sort af de engelske roser op. Den bliver op til 2 m høj og holder de store, fyldte blomsterhoveder smukt.

OPSKRIFT PÅ ROSENVAND

Pluk ca. 150 g rosenblade – gerne mørkerøde. Hæld 1 l demineraliseret vand over bladene og lad blandingen stå i 2 – 3 dage. Filtrer bladene fra. Det rosafarvede vand kan nu hældes på flasker og opbevares i ca. 2 uger. Du kan også fryse vandet og tø det op, når du har brug for det. Kan bruges i glasurer, når du pynter kager, i marzipan eller i vandet, når du stryger tøj.

Sommerens blomstrende Prydbuske

Plantningstidspunkt

Prydbuske produceres i pletter og sælges i dit havecenter. Du kan plante prydbuske året rundt, når blot jorden ikke er frossen. Grav altid et plantehul, der er 1½ gang større end den rodclump, du skal plante. Sørg for at løsne jorden godt i både dybden og på siderne i plantehullet, derved får planterne lettere ved at etablere sig.

Jordbundsforhold

Størstedelen af prydbuskene vokser i almindelig havejord. Enkelte kan godt lide at vokse i spagnumblandet jord; og ens for dem alle er, at lidt plantejord eller komposteret kogødning får buskene til at komme hurtigere i gang med deres rodsystem.

Vanding

Vand før og efter plantningen med 20 - 30 l pr. m². Planter du tidligt forår eller om efteråret, er vandingsbehovet før plantningen oftest meget lille. Vand ALTID efter plantningen – også selvom jorden er meget fugtig. Indtil planterne har etableret sig, skal du vande, når det er tørt.

Gødning

Gød gerne dine blomstrende prydbuske let hvert forår.

Beskæring

Generelt skal man ikke beskære sine prydbuske. Lad dem blot vokse og udfolde deres pryde år efter år. Når der er gået ca. 5 år, vil de fleste prydbuske have godt af at blive forynget. Det gøres ved at save eller klippe de ældste, tykkeste grene af ved jordens overflade. Efter sådan en beskæring vil buskene vokse frem med nye friske skud, der blomstrer flittigt. Derefter kan man hvert andet år gå gennem de lidt grovere buske med denne form for beskæring. Tidspunktet er, når planterne står uden blade. Har du i haven nogle meget gamle, lidt grimme prydbuske, kan man lave en hård beskæring. Klip, sav eller brug motorsaven til at fælde dem, så der kun står ca. 5 cm lange stamme tilbage. Buskene vil efter 1 - 2 somre være næsten så gode som nye!

Plantevejledning

Hortensia

I planteverdenen dækker hortensia over en række forskellige typer af blomstrende prydbuske.

De almindelige hortensia

findes i et meget stort antal af forskellige sorter, hvor nogle er mere velegnede i haven end andre. Du kan få god vejledning i hårdførhed og blomstersikkerhed i dit havecenter, når du skal vælge gode sorter til haven. De fleste almindelige hortensia blomstrer på sidste års skud og blomstrer derfor mindre efter hårde vintre. De kan med fordel dækkes med grangrene, så endeknopperne ikke fryser væk. Almindelig hortensia må du ikke beskære! Planter du blå hortensia, skal de hvert forår og efterår behandles med "farv mig blå" pulver, så de bevarer farven. Anvender du ikke pulveret, vil blomsterne gradvis skifte til rosa. En gruppe under de almindelige hortensia stammer fra Japan og får blomster i halvskaerme med hvide, rosa eller blå randblomster.

Der er de seneste år markedsført serier af almindelige hortensia, som blomstrer på etårs

skud. Derved undgår man, at blomstringen udebliver pga. vinterskader. Disse serier kommer fra USA og er nu tilgængelige i hele Europa.

Havehortensia

blomstrer på årsskud og får store aflange blomsterstande. De fleste sorter er hvide, cremefarvede eller svagt rosa. Blomstringstiden er lang og farven skifter hen på efteråret. Havehortensia skal ikke farves med pulver og kan beskæres hvert forår.

Træagtig hortensia

får meget store kugleformede hvide blomster, der har svært ved at holde sig oppe – og derfor er meget overhængende. Træagtig hortensia trives godt i fuld skygge.

Egebladet hortensia

er en skyggetålende surbundskrævende hortensia med utrolig flot efterårsløv på de egebladlignende blade. Blomsterne er hvide og mindre hos denne lidt specielle sort.

Havehortensia

'Endless Summer'® blomstrer på etårs skud og får blå, hvide eller rosa blomster

Egeblad hortensia

Almindelig hortensia
Halvskaerme med
randblomster

Almindelig
hortensia

Stjernetop

Allerede fra juni måned ses de smukke hvide eller rosafarvede blomster på prydbusken stjernetop. Busken, som bliver fra 1 m – 2,5 m høj afhængigt af sorten, er opret med overhængende topblomstrende grene. Det er en robust busk, der er fuldt hårdfør.

Havefuchsia

Hårdføre fuchsia til haven findes i flere sorter. De er alle tætforgrenede med let overhængende vækst. Blomsterne ligner fuchsia, som vi kender dem som sommerblomster. Den højeste sort hedder 'Riccartonii' og bliver 1 m høj. Er fuldt hårdfør, men trives bedst på en beskyttet vokseplads i haven.

Klokkebusk

Gode kraftigtvoksende forårs- og sommerblomstrende buske med røde, rosa eller hvide blomster. Bladene er enten mørkegrønne, purpur-røde eller brogede på et væld af sorter, der i højden varierer fra 40 cm til 2 – 3 m.

Parykbusk

Når parykbusken har blomstret i juni – juli måned efterfølges blomsterstandene af frøstande, der minder om hår – deraf navnet parykbusk. Den lidt åbne busk bliver nemt 2 m høj og næsten lige så bred. Den rødbladete sort er meget dekorativ i havens bede, mens den grønbladete sort får rigtig flotte "parykker". Begge sorter er meget hårdføre og kan med fordel beskæres, så de ikke bliver for voldsomme.

Sommerfuglebusk

Du kan få mange forskellige sommerfuglebuske. De findes i hvide, lyserøde, lilla, blå og endog gule farver i højder, der varierer fra 50 cm til 2 m. De aflange blomsterstande dufter dejligt og tiltrækker mange insekter. De fleste sorter blomstrer fra juli – september måned, mens enkelte starter allerede i juni måned.

Amerikansk blærespiræa

Spændende prydbusk med purpurfarvede, næsten sorte blade hos sorten 'Diabolo'. Det er en opretvoksende busk på op til 2 m høj, der i juni – juli måned får hvidlige blomster samlet i skærme. 'Darts Gold' har gulliggrønne blade og bliver knap så høj. Begge buske er gode som kontrastplanter i bedet.

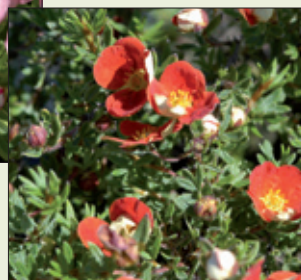
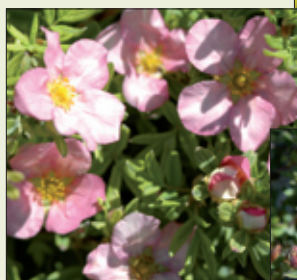
Buskpotentil

Plant buskpotentil som enkeltplanter, i små grupper eller plant dem som lille lav klippet hæk i haven eller mod naboen. Der findes mange sorter af potentil, og du kan få gule, hvide, orange, røde og rosafarvede sorter. Afhængigt af sorten bliver buskpotentil 50 cm til 1 m høje.

Konvalbusk

Liljekonvalduftende tæt opret lille busk, der bliver omkring 1 m høj og lidt bredere. De små cremefarvede blomster sidder i toppe fra juli – september måned. Konvalbusk kan vokse i både surbunds- og i almindelig havejord.

Pibeved eller duftende jasmin

En af de lidt store og mere robuste prydbuske til haven. De dejligt duftende blomster er cremefarvede eller rent hvide og blomstrer i juni måned. Bliver 1 – 2,5 m høj afhængigt af sorten. En fuldt hårdfør busk, der efter nogle år har godt af at blive udtyndet for at opretholde god blomstring.

Spiræa

De fleste haveejere kan nikke genkendende til spiræa-busken. Enten har man plantet en skøn blomstrende snedrivehæk, eller man har grupper af lave rosafarvede sorter. Nogle typer blomstrer i maj måned, mens andre først blomstrer fra juli – september. Spiræa kan du også få med orangerøde blade, med tofarvede blomster og som opret hækplante. Spørg dig for i dit havecenter, når du vil vide mere om spiræa og de mange anvendelsesmuligheder.

Perikon

Ønsker du lidt lavere buske til bunden eller i forkanten af dit bed, er perikon et godt valg. Buskene bliver omkring 0,5 – 1 m høje med overhængende vækst. De blomstrer fra juni og helt hen i august måned med små smørblomstlignende gule blomster. De fleste sorter er stedsegrønne og fryser lidt tilbage hver vinter.

Dværggyvel

En rigtig forsommerbebuder er gyvlen. Der findes mange dejlige gyvelsorter med gule, hvide og røde blomster. De fleste sorter bliver 0,75 - 1 m høje og bringer med deres blomstring i juni måned en dejlig duft. Klip gyvel tilbage efter blomstringen, så får du en ekstra blomstring i september.

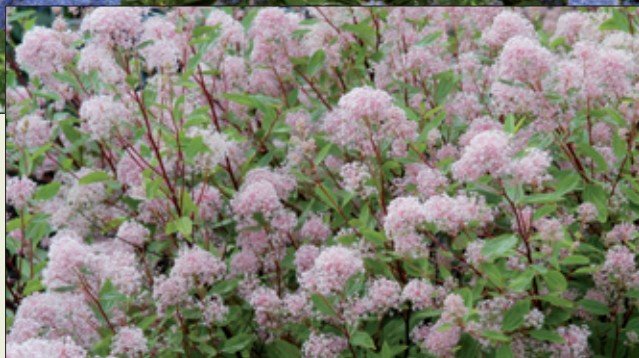
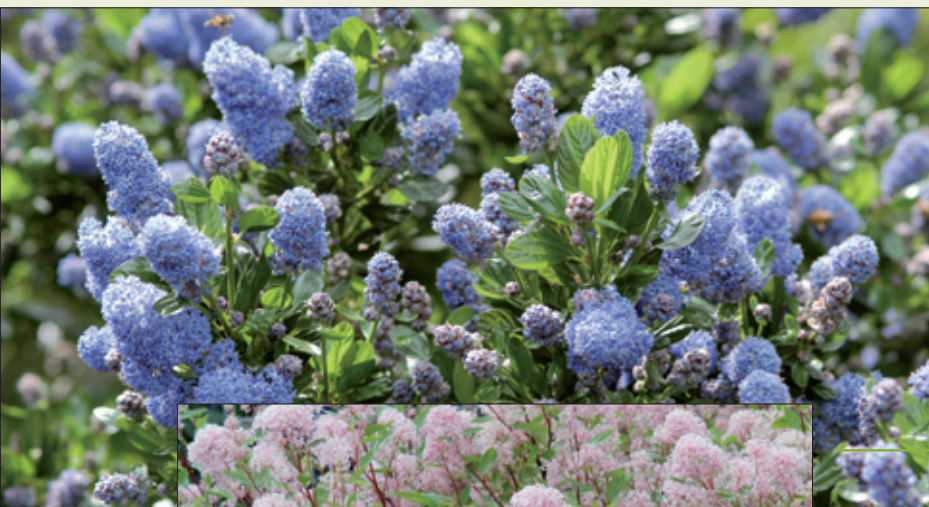
Syriske rose

I sensommeren pryder de store hawaii-blomster denne hårdføre træagtige busk, der bliver omkring 1 – 1,5 m høj. Op ad en lun sydvendt mur kan de endda blive endnu højere. Du kan få et væld af sorter i hvide, rosafarvede, blå, lilla og rødviolette farver. Nogle af blomsterne er enkle, mens de hos andre sorter er fyldte eller halvfylde.

Dronningebusk

Afhængig af forårets varme, blomstrer dronningebusken fra slutningen af juni eller starten af juli måned. Busken er helt dækket af de smukkeste lyserøde blomster. Busken, der bliver 2 – 2,5 m høj og næsten lige så bred, står med lange overhængende grene, der bugner af tusindvis af klokkeformede blomster. En fuldt hårdfør busk til almindelig havejord.

Amerikansk syren

De flotte meget mørkegrønne blade står klar som baggrund for de mange løse blomsterstande, der enten er blå eller rosafarvede. Blomstringstiden er fra slutningen af juli til september måned. Dele af planten kan fryse tilbage om vinteren, men vil skyde følgende forår. Amerikansk syren bliver 1 - 1,5 m høj afhængig af sorten.

Abelia

Duftende rosa, hvide eller lyslilla blomster på buske der bliver 0,5 – 1 m høje afhængigt af sorten. Blomstringstiden strækker sig fra juli – september måned. Abelia vil i hårde vintre fryse noget tilbage, men skyder igen om foråret.

Mormors eller farmors have er for mange haveejere indbegrebet af ro og overskud. En vigtig ingrediens i mormors have er bonderoser og pæoner. Hvorvidt du allerede er mormor eller farmor, nybagt mor eller single, er bonderoser og pæoner et *must* i haven. Det føles måske som en investering, der ikke gi-

ver afkast lige med det samme, når du planter pæoner i haven. Forventningen om de store, fyldte, duftende blomsterhoveder skal nok blive indfriet – også selvom det kræver lidt tålmodighed. Læs her om, hvordan du sikrer dig, at dine pæoner blomstrer succesrigt i dit blomsterbed eller i krukkerne.

Mormors Bonderoser og Silkepæoner

Træpæon (*Paeonia suffruticosa*)

Den almindelige træpæon bliver sjældent højere end 1,5 – 2 m høj. Den er hårdfør, men trives bedst på en beskyttet vokseplads. Almindelig træpæon bliver meget gammel og får store blomster i større antal, jo ældre den bliver. Blomsterfarven varierer fra hvid til rosa og rød.

Træpæoner

I modsætning til staudépæonerne, som visner ned hver vinter og skyder igen tidligt forår, visner træpæonerne ikke ned. Det er træagtige, løvfældende planter, der hvert år bliver større og større. Planten stammer fra Kina, hvor den er nationalblomst. Der findes mange forskellige træpæoner. Store og små, enkle og fyldte blomster i de mange arter og krydsninger. Da de ikke alle er fuldt hårdføre, er det vigtigt at undersøge hårdførheden for den pågældende plante, du ønsker at købe.

Plantningstidspunkt

Plant pæoner, når du vil. De købes i pletter og kan derfor plantes året rundt. Bland gerne lidt gødet plantejord eller kompostet kogødning i plantehullet og placér pæonerne, så de ikke står dybere end 3 – 5 cm under jordens overflade. Planter pæoner for dybt, udebliver blomstringen.

Jordbundsforhold

Undgå at plante pæoner i fugtig jord. Almindelig lerblandning er bedst til pæoner.

Vanding

Når du har plantet dine pæoner, skal du grundvande med 20 - 30 l vand pr. m². Efterfølgende skal du vande med ca. 10 l pr. plante, indtil de har sat rødder. Lad jorden tørre ud mellem vandingerne.

Gødning

Pæoner er relativt nøjsomme planter og skal derfor ikke have en masse gødning. Gøder du for voldsomt, vil blomstringen udeblive, og du får blot en masse grønne blade at se. Når de første spæde skud dukker frem fra den frosne jord, kan du med fordel lægge et meget tyndt lag (max. 2 cm) rundt om skuddene i en bræmme på ca. 10 cm rundt om planten. Når blomstringen er afsluttet, skal du gøde med lidt langtidsvirkende animalsk gødning.

Opbinding

De nyudsprungne pæonblomster er hos mange af sorterne meget tunge – især når de er fyldt med vand! Undgå knækkede blomsterstilke ved at binde planterne op. Du kan også montere en opbindingsring inden planterne er vokset helt op – så bliver planten inden i ringen og alt klares helt af sig selv.

Paeonia off. 'Alba Plena'

Fyldte rent hvide store blomster på stærke blomsterstilke fra midten af juni måned. Bliver omkring 60 cm høj.

Paeonia off. 'Rubra Plena'

Store, fyldte dybt røde blomster på planten, der bliver omkring 60 cm høj.

Bonderoser

Bonderoser hedder på latinsk *Paeonia officinalis* og stammer fra Sydeuropa. Det grønne løv er kortere og mere groft end løvet på silkepæoner. Der er ingen duft i bonderoser, som altid blomstrer tidligere end silkepæoner. Desuden er det sjældent nødvendigt at binde bonderoser op. Derudover er der ikke stor forskel på bonderoser og silkepæoner, som sagtens kan plantes i samme bed. Bonderoser elsker sol, men trives også i halvskygge.

Paeonia off. 'Rosea Plena'

Store, fyldte rosafarvede blomster i juni måned. Bliver omkring 60 cm høj.

Silkepæoner

Silkepæoner er planter, der er opstået ved hjælp af forædlerens krydsningsarbejde. Hver sort har deres ophav fra andre pæoner og er helt unikke med blomsterstørrelse, blomsterform, blomsterfarve og duft. Der findes rigtig mange forskellige sorter, så hvorfor ikke starte en hel samling? Gå til dit havecenter og se det store udvalg af skønne silkepæoner.

Paeonia lact. 'Duchesse de Neumours'

En af de tidligst blomstrende silkepæoner med forholdsvis små, halvfylde hvide blomster, der i starten af udspringet er creme-farvede i midten. Sørg for opbinding til denne sort, som har lidt tynde blomsterstilke. Bliver 80 cm høj.

Paeonia lact. 'Festiva Maxima'

Denne pæon stammer helt tilbage fra 1851 i Frankrig og udbydes verden over. 'Festiva Maxima' er en klassisk hvid pæon. På kronbladernes spids ses en rød farvestribe. De kraftige stængler på den næsten meterhøje sort holder sig fint uden opbinding.

FAKTA

Pæoner passer godt til det klassiske staudedebed sammen med liljer, asters, havenellike, valmuer, iris, lupiner, riddersporer, fingerbøl og stormhat.

Paeonia lact. 'Shirley Temple'

De store rosafarvede knopper udvikler sig til store, fyldte, duftende blomster, der er svagt rosafarvede. Den blomstrer i juni måned på stærke 90 cm høje, blomsterstængler, der ikke behøver opbinding.

Paeonia lact. 'Bowl of Beauty'

Store mørke rosafarvede kronblade, der omkranser store mængder af små kronblade, der fylder midten af blomsten. De sidder på kraftige blomsterstilke, der når en højde på ca. 90 cm. Blomstrer fra juni – juli måned.

Paeonia lact. 'Karl Rosenfeld'

En ca. 80 cm høj rent rød sort med store, fyldte blomsterhoveder på kraftige stængler, der sjældent behøver opbinding eller støtte. Sorten er opkaldt efter den amerikanske forædler i 1908.

Paeonia lact.
'Dr. Alexander Flemming'

Helt fyldt ensfarvet rosa blomst på lange, op til 1 m. blomsterstilke i juni – juli måned. Sorten er opkaldt efter lægen, som opfandt penicillinen. God havesort, som gerne vil have støtte til de store, tunge blomsterhoveder.

Paeonia lact. 'Sarah Bernhardt'

Den franske sort fra 1906 bliver 0,9 – 1 m høj og er en af de lidt senere blomstrende sorter. De tykke knopper er ofte helt røde og åbner sig dekorativt med røde striber. Fuldt udsprungen er 'Sarah Bernhardt' rosafarvet. Det anbefales at binde denne sort op, når den blomstrer.

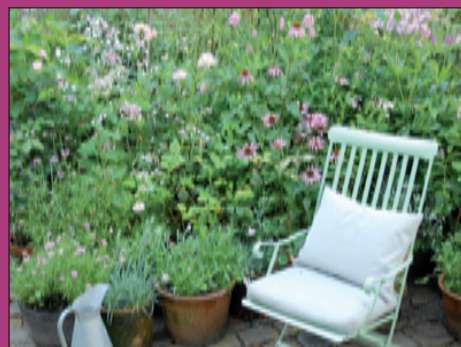
”

Det er en myte, når man siger, at pæoner ikke kan plantes om. Det kan de godt, når blot du gør følgende:

- Omplantningen skal ske i september – oktober måned
- Klip toppen af, så kun 10 cm er tilbage
- Grav forsigtigt pæonen op og lad så meget jord som muligt følge med klumpen
- Grav det nye hul $\frac{1}{2}$ gang større end pæonrodklumpen og løsn jorden i hullet
- Plant rodklumpen, så den står i samme højde som tidligere.
- Du får først blomster at se efter 1 – 2 år.

Haveglæder er et magasin til dig som haveejer. I dette nummer af haveglæder kan du i 13 forskellige afsnit læse om, hvordan du selv dyrker grøntsager i køkkenhaven og i drivhuset, hvordan du får glæde af havens mange bær, hvor nemt det er at anlægge et rododendronbed, hvilke sommerblomster, der er de bedste og hvorfor de engelske roser er så skønne. Lad dig inspirere og benyt dig af de mange gode råd og anvisninger til at få endnu mere glæde af din have. På gensyn i dit havecenter!

Få mere inspiration på
www.haveinspiration.dk
www.danskehavecentre.dk

ISBN 978-87-91659-32-4

9 788791 659324